

Молода Україна

журнал українського демократичного молоді

РІК ВИДАННЯ XII

БЕРЕЗЕНЬ 1962

Ч. 91

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ:

Л. ПОЛТАВА — Актори; В. ЧАПЛЕНКО — Суд над "Супчиком"; АКИН ТАРАЗИ — Казахська легенда; С. РОМАНОВИЧ — Хрущов і молодь ССРР; М. БИТИНСЬКИЙ — Ще про бій під Крутами; Прот. М. ОВЧАРЕНКО — Питання походження життя і світу; В. СВАРОГ — Про трудність поезії; А. ГАЛАН — Окрадений Остап Вишня; Із життя молоді; Поезії — Л. РОМЕН, М. ОВЕРКОВИЧ, Ю. БУРЯКІВЕЦЬ

МОЛОДА УКРАЇНА

Видає Центральний Комітет Об'єднання Демократичної Української Молоді.

Голова ЦК — С. ФЕДОРЕНКО

Редакція Колегія.

Головний редактор — І. ПИШКАЛО

Мовно-літературний ред. — П. СТЕП

Адміністратор — В. ПАВЛЮК

Умови передплати в Канаді:

На півроку \$2.00, на один рік \$3.50.
В США і інших країнах — \$4.00 річно.
Ціна окремого числа 35 центів.

MOLODA UKRAINA (Young Ukraine). A Ukrainian Monthly Magazine. Published by the Central Committee of the Ukrainian Democratic Youth Association.

President: E. FEDORENKO

Editor: I. PYSHKALO

Subscription in Canada for 6 months
\$2.00, one year \$3.50.

Single issue 35 c.

MOLODA UKRAINA,
Postal Station "E", Box 8
Toronto, Ont., Canada.

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Австралії:

Mr. S. Krywolap,
Box 1586 M,
G. P. O. Adelaide,
S. Australia.

В Аргентині:

"Rada",
Av. J. M. Campos 556,
San Andres, F. C. Mitr.
(Bs. As.) Argentina.

В Англії:

Mr. A. Bondarenko
78 Kensington Park Rd,
London W. 11,
England.

У Франції:

Mr. N. Grouchetsky
33, Rue Roque de Fillol,
Puteaux, Seine,
France.

K-to: Paris CC 11.087.11

Пам'яті Северина Левицького

30-го січня 1962 року, в м. Баффало, США, на 72-му році життя відійшов у вічність визначний виховник дітей і молоді, сл. п. С. Левицький, відомий в пласті під іменем Сірий Лев.

Пластуни станиці Баффало, біля помешкання С. Левицького, впродовж трьох днів несли почесну варту, а залі похоронного заведення не могли вмістити величного числа громадян і пласти.

3-го лютого ц. р. відбувся урочистий похорон. В похороні взяли участь понад 250 пластунок і пластунів, СУМ з своєю оркестрою, яка відіграла похоронний марш, численні пластові провідники, представники української православної церкви, представники центральних та місцевих установ.

Северин Левицький народився 6 вересня 1890 року в селі Курівичах, недалеко Бродів, в родині відомого громадського діяча о. Михайла Левицького. Разом з двома сестрами, Іванною і Ольгою, відомою пізніше Ольгою Басарабовою, залишився сиротою. З важкими матеріальними труднощами, він закінчив гімназію в Бродах, а пізніше у Львові. В 1908 р. він починає студіювати на філософічному факультеті Львівського університету, де бере жваву участь в студентському русі.

1912 року він дістає посаду гімназіального учителя в Яворові. Тут він не лише всеціло віддається вихованню і навчанню молоді, але у вільний час бере участь в організуванні Українських Січових Стрільців. В 1918 році, в ранзі чотового, бере участь в бою з польськими військовими частинами. З відступом Української Галицької Армії, виїздить за Збруч, де перебудить усі, повні трагізму, періоди, які завершились чотирикутником смерти.

1920 року повертається до Львова і працює в учительській семінарії, віддаючи свій вільний час українському пластові, створеному на засадах скавтингу. В 1923 році стає членом Верховної Пластової Ради, а згодом незмінним головою Верховної Пластової Ради аж до 1930 року, коли польська влада розв'язала український пласт. На еміграції, з відновленням українського пласти, його проголошують почесним головою усіх українських пластових організацій.

Український пласт, а разом і зі всім українським молоді втратила людину, яка віддала все своє життя на виховання дітей і молоді, не зважаючи на власні матеріальні втрати і здоров'я.

Вічна Йому пам'ять!

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД ЖЕРТВУВАЛИ:

Філія ОДУМ-у в Монреалі — \$50.00

Лариса Витвицька, Детройт — 6.00

Микола Шаблій, США — — — 2.00

Тамара Гавришків, Вінніпег — 1.00

Анатолій Холоїд, Сиракуз — — 1.00

Борис Ставинський, Бруклін — 1.00

Іван Савонів, Фріголд, США — 1.00

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТИНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Людмила Подопригора, Лондон, Онт. 1

ДО ПЕРЕДПЛАТИ ЗГОЛОСИЛИСЯ:

Олена Весоловський, Нью-Йорк — 1

ЖЕРТВУВАЛИ:

Увага!

Уже появилась в продажу цікава книжка

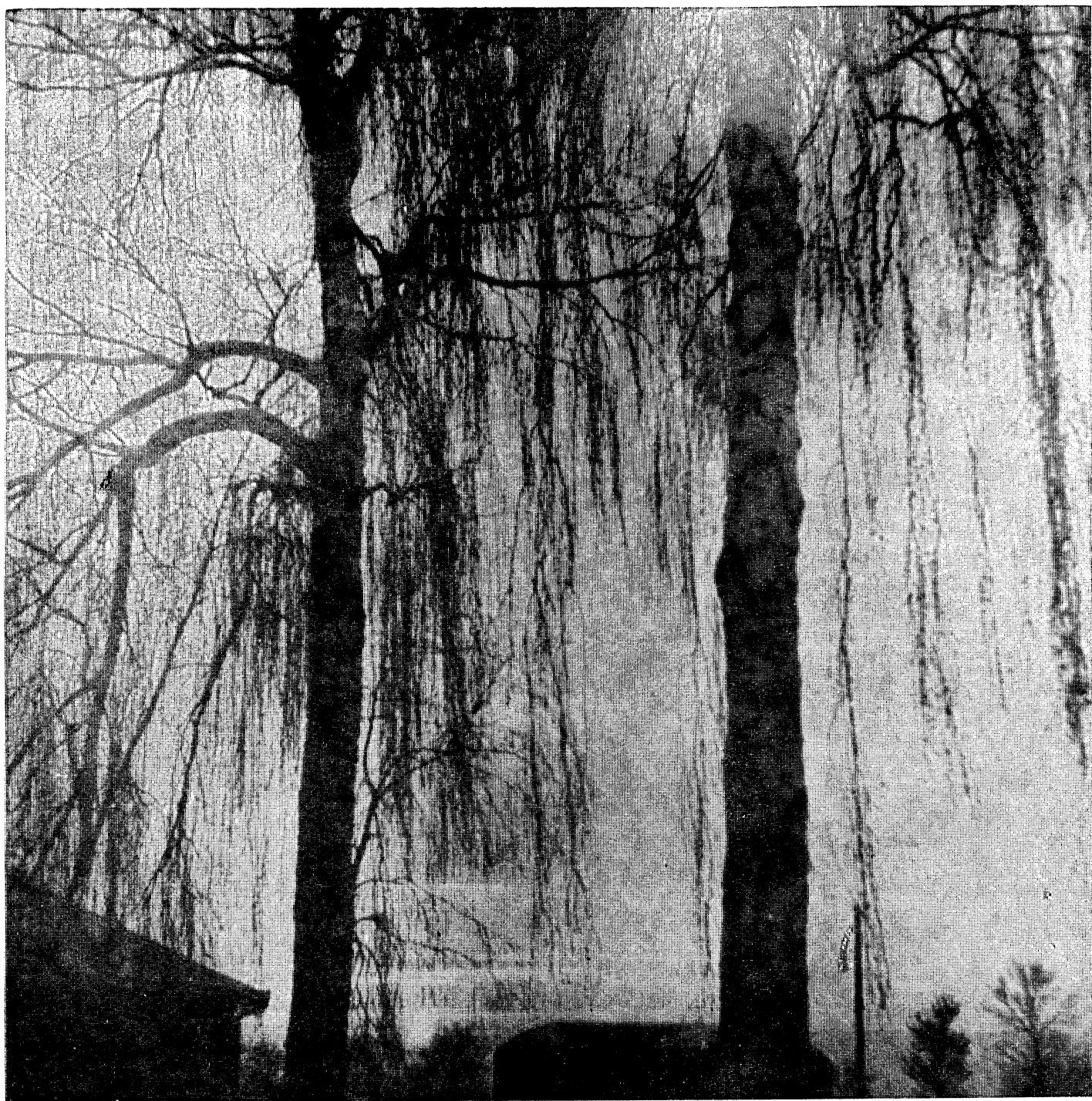
"ІНДІЙСЬКА КУЛЬТУРА І ЗАХІД",
автор якої П. БОГОЛЮБ.

Це перша праця про значення згаданої культури та її ролю в світі. Книжку написано популярно-науковим стилем, щоб її зміг зрозуміти пересічний читач. Зацікавлених просимо поспішити набути книжку, бо видано її невелику кількість. Книжку можна купити майже в усіх українських книгарнях.

Ціна книжки: 50 центів.

НА ОБКЛАДИНЦІ:

М. М. Божій: "Думи мої, думи...."

Березневий вечір у с. Шевченкове.

Левко РОМЕН

ТАРАСОВІ

Які чудові аксіоми
Ти усвідомив нам, прорік, —
Вони, гучні мов перегроми,
Нам гуркотатимуть повік!
Прародіди, ще несвідомо,
Чужу й свою ілляли кров,
Покірні гаслові святому,
Що родить праведну любов!
«Караюсь, мучусь, а не каюсь»,
Та це ж — прародідів девіз:

Перед насильством — не вгинаюсь,
Хоч бачу кров, спокуту сліз...
Ти освятив дороги хресні, —
Щоб України маєstat
До перемоги душі чесні
Водив у бій — помимо страт...
Помимо втрат і безнадії —
Ведуть на змаг Твої слова:
Полум'яніють — Канів, Київ...
І не загасить їх Москва!

Леонід ПОЛТАВА

Актори

(Уривок з нової п'еси)

ВІД РЕДАКЦІЇ: Нижче публікуємо уривок з нової віршованої історичної п'еси Леоніда Полтави «Актори», в якій дія відбувається в Україні, у Києві — в 1240, 1708, 1918 і 1941 роках. Над цією, дуже своєрідно написаною драмою, присвяченою двом сучасним українським акторам: Пані Олімпії Добровольській і режисерові Йосипові Гірнякові з нагоди 40-річного Ювілею їхньої мистецької діяльності, — уже працює у Філадельфії (США) відомий актор і режисер українських театрів Богдан Паздрій.

З другої дії, ява 5.

Дія відбувається в окупованому німцями Києві 1941 р. Актори Марія і Йосип у замкненому театрі, в одягах 17-го сторіччя.

МАРІЯ:

... Мій любий, проплач,
Я не можу більш грати.
Зробімо перерву...
Я хочу сказати,
Що в цю ніч, в порожнім театрі, в чеканні
Останньої бомби... В сиренах риданні
Для мене відкрилось нове щось, незнане,
Боляче і рідне, мов рідного рана:
У цю ніч я вперше з собою
Змиралася тут після довгого, впертого бою.

ЙОСИП:

Чому, Маріє?

МАРІЯ:

Бо своє життя
Не так я бачила за юности своєї:
Пригод я не шукала й забуття,
Жила в родині, з думкою про неї,
Про звичай жінки, може і закон —
Дітей ростити, щоб вести все далі
Себе, свій рід, народ...
А нині, як на трон
Мене хто звів у цій порожній залі:
Недурно ми пройшли і крізь сибірське горе,
Недурно ж навіть тут зазнали стільки горя ми —
Нехай на мить, нам все ж судилося стати, мій
акторе,

На родньої історії акторами!

ЙОСИП:

Марієчко,
Ця ніч — виходить поза час,
Такого й дня ще не було у нас!
Ах, як би я хотів після нового бою —
Розважитись на старість із тобою!
Потанцювати б, всупереч «законам»
Берлінського «Наполеона»...

Включімо радіо. Лишімсь у цій одежі —
Шістнадцяті-сімнадцяті віки...

Хай дивляться усі на світі стежі,
Як з вічністю танцюють старики!

(Вмикає радіоприймач. Танго.)

Танцюємо танго!

МАРІЯ:

У таких костюмах?..

ЙОСИП:

Саме в таких! Збагни, куди цей звук сяга,
Цей пружний рух, ця райдужна задума
І пристрасти невибухла жага!

(Танцюють.)

МАРІЯ:

Такої ночі справді ми не знали!

(В музику вривається гул літаків і сирен.)

Здається, знов сирени нам «загралі»?..

ЙОСИП:

Хай ревуться бомби! Може спинять нас,
Та навіть бомбам не спинити звуку,
Що крізь століття простягає руки,
Нас обертаючи у незнаний час!

(Літаки пролетіли. Раптом музика вривається.

Йосип знаходить іншу висильню.)

РАДІО-ГОЛОС:

«Ахтунг! Внимані! Увага!

Повідомляємо населення міста Києва, що кожний,
хто вийде на вулицю до шостої години ранку,
буде забитий без попередження! Ви прослухали
наказ Штадтскомандатури!»

(Музика: «Дойчлянд»...)

ЙОСИП:

Сідай, Маріє, відпочинь.

МАРІЯ:

Як добре!

Ми в двох епохах побували вдвох...

ЙОСИП:

I в кожній відкривали щось хороше,
Щось гарне, що єднає нас обох!
Які ж мізерні всі оці облави...
Все після них стократно заживе.

МАРІЯ:

Я світло вилучу...

ЙОСИП:

Це все — дрібненькі справи,
Ще яскравіше засія нове:
Давно загинув швед біля Полтави,
А Швеція живе собі й живе!

(У двері театру стукає патруль, але Йосип і не
думає комусь відчиняти.)

Кінець уривка.

В. ЧАПЛЕНКО

Суд над “супчиком”

Новонаписаний розділ повісті “Українці”*)

— Стій! Хто такий? Стрілятиму...

Це гукнув вартовий, як Василь Роговенко опинився в лісі, ще далеченько від повстанського табору. Василь похопився натягти повід, заскочений несподівано: передніше в цьому місці вартових не було. Гукнув пароль, намагаючись заразом побачити, де ж він є, той вартовий. Та навколо стояв суцільний гущак лісу, чорні стовбури, увіткнуті в біле дно — сніг: біло внизу і біло вгорі, у верховітті, а посередині чорно. І тихо-тихо, аж моторошно. А в тій темряві йтиші десь був невидний вартовий. Василеві його, скованого за стовбуром, не видно, а він Василя, напевно, бачив і, може, вже на “мушку” взяв. І Василь хоч і сказав пароль, але мимохіть ухопився за кобуру револьвера...

Але вартовий, почувши пароль, зненацька вийшов з своєї “схованки”, з-поза близчого, ніж Василь думав, стовбура. Бліснув розсипаними в темряві іскрами цигарки.

— Свої?

— Свої. Чого це ти аж тут?

Вартовий сказав, що отаман Овечка посилив цієї ночі варту, наказав особливо пильно вартувати. Тільки він, вартовий, не зінав, що за причина.

— “Щось, може, сталося?” — подумав Василь. Але не надав цьому більшої ваги: це ж могла бути й звичайна обережність, ніколи не зайва в їхнім становищі.

— Ну, бувай! — сказав вартовому й рушив далі, скеровуючи коня поміж стовбурами сосон, орієнтуючись на біле поміж деревами; як зачіпав шапкою якусь нижчу гілку, на плечі йому сипався сніг.

У таборі відвів коня до загороди, поставив між інші коні, що спокійно хрумали сіно, пирскали. Василь і своєму підсунув сіна, а тоді пішов до землянки. Відчинив обережно ляду і прінув у задушливе, прокисле духом лінтаревих кожухів та поту тепло. Засвітив запальничку, щоб зорієнтуватись: дядько Іван спав, укритий кожухом, і йому треба було обережно лягати, щоб не розбудити. У теплі землянки на нього раптом наліг сон, він почав ніби солодко в'януть: отак упасти б — і заснути! Погасив запальнючку, скинув кожушок і, сівши на пеньку, взяв безшлесно роззуватись.

— Це ти, Василю?

— Я.

— Ну, добре, що ти приїхав. Мені треба з тобою побалакати про одно діло. — У тоні його голосу була поважність, відмінна від тієї звичайної для нього діловитості, що насправді ніколи його не покидала, — це було інше. І Василь насторожився, згадавши ще й оті слова вартового про посилене вартування. Спитався:

— А що таке?

— Та вже завтра скажу, а тепер спи. Бо ти ж, мабуть, притомився...

— Ні... Кажіть тепер!

— Спи! А я вийду покурити.

І Овечка, крекуччи (кородився на поперек останнім часом), устав, одягнувшись, підняв ляду й вийшов (а ляду за собою зачинив).

Ці Овеччині слова-натяки розігнали Василеві сон: він розтривожився і вже не міг заснути. Прислухався до надвір’я, чекаючи, поки Овечка повернеться, а тоді, може, таки й скаже. Та Овечка довго не повертається, довше, ніж треба було для курення, а як нарешті повернувся, вініши запах холоду й тютюнового диму, мовчки ліг на своє місце. Василь не посмів ще раз його питати.

Незабаром Овечка захріп, клекотом у горлі заклекотів, а часом пухкав губами, як ніби тісто сходило, і цією “музицю” ще більше розігнав Василеву сонливість. Він довго не міг заснути, лежав із заплющеними очима. Але й приблизно не міг догадатись, про що Овечка мав з ним говорити. Гм... Та потім утома таки взяла своє — він задрімав, “забувся”, а далі й зовсім пірнув у сон — у стан, рівний небуттю. А як прокинувся, уже був ранок. Ляда землянки була відкинута, знадвору лилося світло й холод, а той холод неначе обполіскував Василеві обличчя. Овечка сидів біля печі, готовив сніданок: Василь почув нюхом запах смаженого сала, аж сліна покотилася йому в роті.

— Ну, отепер хоч і вставай! — озвався Овечка до Василя, оглянувшись на його рух. — Будемо снідати.

Василь зігрівся був під кожухами (Овечка ж накрив його ще й своїм), і йому не хотілося вставати. Та згадка про вночішню розмову-натяк підштовхнула його: швидше б довідатись, що таке! Тож зробив зусилля волі і вислизнув з того теплого кубла. Одягнувшись, вискочив надвір, у березневу ранкову свіжість, схлюпнув на обличчя водою з відра, що стояло при вході до землянки, аж та вода ним струснула. А як повернувся “готовий” уже до землянки, Овечка обізвався до нього, але спитав про звичайне:

*) На стор. 164 кн. “Українці”.

— Чи заснув хоч трохи? Не холодно було?

— Та трохи поспав.

— Ну, й добре. Сідай же до снідання!

Далі взяв говорити про себе, про те, що, мабуть, уже старий став, що ніяк не спиться. Та й тіло то там, то там болить. Як побите. Спробував був навіть посміхнутись — пожартувати, що такому, як він, годилося б уже на печі в просі спати. А про те ані мур-мур! А Василь не наважувся його перебивати, чекав, щоб сам перейшов на це.

Аж як уже поснідали та він закурив, заговорив іншим тоном:

— А тепер, козаче, про оте діло, що я тобі вчора казав.

І він розповів про те, що сталося. Оверко простежив і є тепер підозра, що “супчик” таки мав зв’язок з більшовиками, він таки їхній шпигун. Він мав умовлене місце — дупло в дубі за Самарою і туди носив записки, інформуючи “чекістів” про повстанський табір. Тож він його вчора ввечері заарештував, сидить тепер під вартою. Отож що з ним тепер зробити? Про це він і хотів з ним, з Василем, поговорити. Тобто вони разом мали б цю справу вирішити: він, Овечка, як отаман, бойовий командир, а Василь як політичний комісар при ньому чи що. У таких справах мало стріляти, а треба ще й подумати, розглянутись ширше, буде це на користь визвольній справі чи ні. Він, Василь, учений, і йому видніше. Та він же, той “супчик”, таки й українець, по-нашому балакає...

Василь відчув, як усередині йому похололо: він мав засуджувати людину на розстріл, живу людину, з якою по-приятельському розмовляв, до якої посміхався! Коли він висаджував міст над Вовчою, то вбивав, не бачивши, те саме в бою, як стріляв навмання, а тут же безпосередньо... Він, як “комісар”, мав би тую людину засудити... Не міг собі в голові цього вкласти...

Та ще та людина й безперечний українець! Чи не опинився він, Василь Роговенко, тепер у становищі поручника Василика, як тому доводилось розстрілювати чи якось інакше переслідувати українців? Йому тепер було ясно, що й українці в такій ситуації можуть бути на службі у ворога! Адже он “боротьбісти” відкрито вже виступили проти Петлюри, як це видно з їхньої газети “Боротьба”, і перейшли на бік більшовиків! Але й їхній перехід до ворога, либо, не така проста справа, щоб її можна було так легко назвати зрадою. Може, вони втратили надію вибороти Україну в боротьбі з більшовиками, а жатомістъ хочуть здобути її волю через спілку з більшовиками? Може, вони тільки хочуть використати їхні гасла про самовизначення народів? І, може, цей шпиг теж такий “боротьбіст”, тобто не справжній ворог України? І чи не

вийде й у них так, як у Миколи Шаповала, що розстріляв Нероновича, як той був тільки похитнувся — перейшов був до більшовиків, а потім, розчарувавшись, повертається назад до своїх?

— Ну, так як зробимо? — нагадав Овечка, бачивши, що Василь не поспішає обзвітатись на його мову.

— А як ви думаете?

— Отакої! — посміхнувся невиразно Овечка в свої вуса. — Я тебе питаю, а ти мене! Думаєш, і мені легко на це зважитись! Та ще й він, той “супчик”, не признається, і в нас прямих доказів немає... є тільки підозра... Ми ще можемо судити його на зборах усіх вояків, але на ті збори нам, як керівникам, треба прийти з готовою думкою. Бо там можуть бути різні голоси.

Так іще й доказів немає?! Може, це тільки страшне непорозуміння?!

Василь мовчав і гарячково думав. Що краще, чи вбити одну, може, й невинну людину і тим зберегти певний загін борців за Україну, чи, навпаки, зберегти цю людину і наразити на смертельну небезпеку увесь гурт щиріх патріотів? Що краще?

— Вирішуй: ти комісар.

Та Василь ухопився тепер за оте “немає доказів”, це була ніби рятівна опора для нього, щоб не вбивати. І він сказав, що треба влаштувати суд, може, виявляться якісь нові обставини.

— Ну, хай буде й так, — сказав Овечка, виразно незадоволений нарадою. — Послухаємо ще, що хлопці скажуть.

І вони пішли нагору. Але, вилізши нагору, Овечка зразу ж повернувся до землянки назад, наче щось там забув узяти...

А через деякий час перед “штабом” — перед Овеччиною й Василевою землянкою, зібрається увесь загін (крім, звичайно, вартових, що десь там стояли в лісі). “Хлопці” — хто в солдатській шинелі, хто в селянському кожусі, всі при зброї, поставали півколом на галевині, утворивши так досить похмурий частокіл: усі знали, що готується щось незвично-прикре — і якось не говорилось їм.

Це був один частокіл, а за ним зводився другий, багато вищий, могутніший — червононогі сосни в білих кожухах із снігу, уже подірявлених розталлю, і з тих кожухів уже скапували рясні краплі води. День бо заповідався погожий, майже весняний уже. Десь високо вгорі, над тими соснами, блакитніло небо, а з протилежного до сосон боку, звідти, де була Самара, уже грало веселе сонце. Сонце мало не сміялось, мало не вигукувало: “Ех, та й ловко ж, матері його ковінька, жити!”

Та з хлопців хоч би тобі один щось веселе сказав: мовчали, як води в рот, понабирали.

Овечка й Василь стали біля входу до своєї землянки, навпроти того півкола.

Привели заарештованого. Це був невеликий чоловічок, років, може, під тридцять, виразно неселянського типу. Селянська шапка стіжком, куций, але теплий піджак і добре (але селянські) чоботи справляли таке враження, що він тільки "підробився" під селянина, щоб заличувати неселянське походження (тим його й "розкусили" були ще спочатку, як він прийшов до табору). Швидкі рухи, що, здавалось, ворушили все його тіло, як сталеві пружини в матраці, коли до нього торкнутись, тепер були стиснуті, спутані: його руки були зв'язані за спину. Тільки його чорні очі, як ворушки полапки, швидко перебігали з одного обличчя на друге, промацуvali тії обличчя, шукаючи, либонь, співчуття. І весь його невеличкий видочок, зарослий щетиною пеньків неголеної бороди, схожий на мордочку їжака, ніби нюшив з такою ж метою. Але ні на одному обличчі він співчуття не знаходив, — навпаки, на всіх обличчях він бачив тільки насторожену ворожість. Був, як упійманий у пастку, звірок. Стояв відокремлений від усіх, посередині півкола — і це теж свідчило, що його вже всі сахались, як приреченого. А як падатиме, — так, мабуть, думав, — його ніхто не піддергить, — падатиме, як колода, бож руки йому зв'язані.

Василь теж зустрівся поглядом з гострими очима підсудного — і той, бачилося, аж затрепетав надією, що, може, цей впливовий у загоні юнак урятує його. Але й у Василевих очах був самий холод, власне, неясність і вагання. "А може, вся ця підохра виникла тільки з факту його неселянського походження?" либонь, думав Василь. "Алеж визвольну боротьбу українського народу не можна будувати тільки на селянах! Міські люди теж потрібні, дуже потрібні в цій боротьбі! Та... якби ж то знаття!"

Василь перевів свій погляд на Овечку, перевів і подумав, що той, справді, якось несподівано постарів. Бо його шкарубке, сіре обличчя обросло ріденькою "солом'яною" бородою, і в тій бороді вже майже загубились вуса, як губляться окремі кущі у заростях лісових. І те його обличчя було, бачилось, усе звернене всередину: він, либонь, напружено думав. І він "дбайливо" докурював цигарку, ніби наснажувався енергією, хоч, певно, й розумів, що на його перше слово, слово свого отамана, усі чекають. Так, чекають... Алеж це був суд, а як ті суди відбуваються, він, хоч і отаман, але, мабуть, не знав добре.

Нарешті Овечка відкинув геть найкоротший, який тільки міг у його згрубілій, закуреній пучці вміститись оцупок цигарки, щось там потяг усередині, в роті і харкнув набік, на мокрий під чобітьми сніг.

— Де Оверко? — роззирнувся він по воїках.

Оверко, білявий, як гнида, парубчик в ополистому кожусі й гострій шапці, виступив із півкола своїх товаришів.

— Розкажи, як там воно було! — наказав Овечка.

Оверко, відчуваючи, видимо, урочистість моменту, мабуть, машинально зняв лівою рукою з голови шапку, зім'яв її в жмені, а правою пригладив білявого чуба, що, проте, не послухав долоні і знов випростався, як щітка з сухої тириси. Кашлянув...

— Та надінь шапку! — звелів Овечка. — Чи ти думаєш, що це в церкві?

Оверко надів шапку — вже обіруч натяг її глибше, ніж треба, аж на очі, а тоді почав оповідати. Як воно було? Ну, він ішов за ним назирці, ховаючись за дерева, бо той (він кивнув назад себе головою) оглядався. Той ішов спочатку помалу, а потім кинувся швидше, дійшов до одного дуба — і послав руку в дупло. Послав руку — й оглянувся. Побачив його, Оверка (бо він не встиг сковатися) — і щось укинув швиденько в рот. А потім, немов нічого не сталося, взяв спускати штани, щоб "надвір сходити". А як той "сходив", він повів його до табору.

Оверко вичерпав фактичну історію і замовк.

— Я те дупло оглянув, — сказав Овечка до Василя: — нічого там не знайшов, але сухе листя й потерть були порушені. Видно, він туди таки щось клав.

Після цього Овечка звернувся до підсудного:

— Ну, а тепер ти розкажи, як воно було, чого ти туди ходив і що робив!..

Звинувачений смикнувся всім тілом, немов би хотів звільнити зв'язані руки, а потім наче усвідомив, що руки таки зв'язані, і став виявляти неспокій тільки своїми бистрими очима-полапками — перебігав ними з обличчя на обличчя. Сказав, що ходив, справді, "надвір". І нічого не ковтав, то Оверкові показалось...

— Показалось?! — скрикнув Оверко.

Овечка піdnіс руку в його, Оверковім, напрямі: мовляв, чекай! не втручайся покищо! А сам мрукнув:

— Гм...

Мрукнув, а тоді сказав до звинуваченого:

— Ти нам баків не забивай, а кажи правду! "Сходити надвір" ти міг он за тим кущем...

— Я правду кажу, — смикнувся знов зв'язаним тілом підсудний, — от хоч і пере...

Він, мабуть, хотів сказати "хоч і перехрищусь", але згадав, що нічим хреститись — руки зв'язані — і не доказав. А на очах йому виступили слізози...

— Що ж нам тепер робити? — звернувся

Овечка до Василя. — Га? По-доброму він не признається — це ясно...

Василь у цей час думав: чому одні — от хоч би й Гнат Кутъко — сплять собі в теплих хатах, біля жінок, а другі вплутуються в такі страшні справи, як оця, стоять під розстрілом або засуджують інших на страту? Це ж останнє становище — бути таким суддею — теж, як на справжню людину, не на багато легше супроти першого! Історично виходить, що перші продовжують людський рід на землі, а другі так чи так умирають, щоб те людство не залишалось у тваринному стані (бо й тварини ж плодяться!), а йшло далі в своєму розвитку — творило культури й цивілізації, визволялось національно й соціально, виробляло справедливі стосунки між людьми, пізнавало світ...

Василь аж стенувся, як Овечка несподівано його спитався. Ale ні на яку раду не здобувся — тільки знізнув плечима. А потім оханувся, розуміючи, що й йому, як "комісареві", щось треба сказати, звернувся до підсудного:

— Так ти не хочеш признаватись?

— Тож правду кажу! — відгукнувся той, чомусь уникаючи цим разом зустрічі з Василевим поглядом.

— Піди, Петре, — наказав Овечка найближчому до нього воякові: — там я поклав на всякий случай у жар шомпол, — так ти принеси його... обгорни другий кінець ганчіркою...

У підсудного рясно закапали з очей слези, і він швидко, аж захлинаючись словами, заговорив:

— Ну, чому ви, братця, не вірите?! Я кажу правду... саму щиру правду... I я українець...

Овечка обернувся до землянки:

— Петре, швидше там!

Петро виліз із нори з розпеченим шомполом у руці, і другий кінець того шомпола був червоний, як умочений у буряковий квас.

— Припечи отам його ззаду, до рук! — сувро наказував Овечка. — А ви держіть!

Двоє вояків схопили катованого за зв'язані руки, за лікті, а Петро притулив розжарене зализо — засмерділо шmalеним волоссям, шкірою.

— Ай! — зойкнув катований несамовито, заливаючись слізами. — Я скажу-скажу!..

Овечка дав знак Петрові відійти. Та допитуваний знов почав верзти всякі неправдолібні нісенітниці — що він бачив там лисицю, хотів устрелити...

— Печи, Петре! — гукнув обурено Овечка. — Та дужче, таку мати!..

Петро кинувся до катованого — прикладав на всю широчінь вогонь шомпола.

— О-а-а! — заревів нелюдським голосом катований. — Ой, братця, пожалійте! Я все скажу... скажу...

А як Овечка наказав Петрові спинитись, він став говорити, що він український "боротьбіст", і партія послала його до них, щоб привернути їх до себе. А ту записку він хотів покласти у дупло, інформуючи Самарський партком тільки про їхні настрої, що вони ще за Петлюру стоять. А партком їм нічого не міг зробити, бо в нього немає свого війська... Просив помилувати його як українця... Він же свідомий українець, як і всі "боротьбісти". "Боротьбісти" ж спочатку теж були з Центральною Радою, та потім побачили, що треба інакше визволяти Україну, на спілку з Москвою. Бо проти Москви в українців не вистачить сил... Треба з нею миритись...

— Ну, хлопці, що будемо тепер робити? — обізвався Овечка. — От ти, Оверку, як думаєш?

Ale Оверко виявився тепер не таким рішучим, як попереду: на нього трохи чи не вплинуло те, що сказав допитуваний. I він сказав:

— Не знаю.

— Гм... Ну, а ти? — звернувся Овечка до другого вояка. Та й той завагався — побоявся взяти на себе першим присуд смерти.

— А ти? — запитав отаман третього.

Завагався й цей.

— А ти?..

Так Овечка перепитав більшість, а потім махнув безнадійно рукою і звернувся до Василя Роговенка, — звернувся якимсь уже урочистим голосом:

— A тепер послухаємо, що скаже наш комісар!

Комісар?! Ні, він не хоче бути комісаром! Не хоче бути вбивником такого ж, як і він сам, свідомого українця! Та й, може, їм, справді, нема іншого виходу, як використати ті можливості, що їх дає гасло більшовиків про самовизначення народів?!

А вголос він не зразу обізвався. Заплюшив очі — і якусь там мить ѹще думав. A як розплюшився — зустрівся з благальним поглядом підсудного, а той погляд казав: "Я ж люблю Україну так, як і ти... нашу рідну неньку Україну, віками поневолену, та коли ж немає іншого виходу, як іти на співпрацю з Москвою!"

— Я думаю, що тут немає такого злочину, щоб за нього карати смертю, — промовив нарешті вголос Василь, розуміючи, що він бере на свою відповідальність життя усіх присутніх. — I я сподіваюсь, що й Демид (так звали підсудного) оцінить це наше до нього поставлення і стане нашим щирим товаришем... якщо він, справді, українець такий, як і всі ми, що поставили на карту наші життя в боротьбі за Україну...

Він замовк. I всі деякий час мовчали. A як десь у верховітті грухнув ворон, всі здригнулись, поглянули в той бік, звідки грухнуло...

Ale ще мав сказати своє слово фактичний носій влади — отаман Овечка. Tільки ж він са-

ме докручував цигарку — і тому не міг обізватись зразу після того, як Василь скінчив. Тільки скрутівши цигарку та запаливши її, він затягнувся димом і тоді обізвався:

— Ну, що ж: що громаді, те й бабі! Роз'яжіть його!

Швидко повернувшись й пішов до землянки.

А звільнений від кари смерти підсудний кинувся до Василя і взяв йому щиро, з сльозами на очах тиснути руки, дякувати.

Але сумнів у цій справі залишився. Якщо, може, Демид і не мав безпосереднього зв'язку з ЧК, то його міг мати Самарський партійний комітет “боротьбістів”: їхня “радянська” платформа до цього їх навіть зобов'язувала.

АКИН ТАРАЗИ

(Казахська легенда)

Колишеться під подихом вітру стара верба, шумить зеленими вітами, ніби розповідає про якусь хвилюючу незабутню подію. Не заростає стежка до зеленого дерева, приходять до нього люди щодня, щогодини.

Про що ж шепоче їм кучерява верба? Про які події хоче розповісти? Мабуть, про того, хто посадив її серед безкрайого степу, та про щире і незрадливе кохання хороброго Махамбета й красуні Дамелі.

Широкий степ. Немає йому ні кінця ні краю. Рання весна заквітчує його барвистими квітами, і тоді спалахує він мінливою веселкою — то квітнуть яскраві тюльпани, врунтяться пишні трави. Та недовго триває цвітіння. Весна мандрує кудись далі, і налітає жарке літо з спекою і суховіями. Никнутъ до спопелілої землі тюльпани, хилиться запашна трава.

Та не марніла краса молодої Дамелі. Про її вроду знали в найдальших аулах, бо це ж її осіпав у своїх піснях молодий джигіт Махамбет. Щиро і вірно кохав він свою Дамелю, її складав найкращі пісні, її навіки віддав своє серце. Мріяв Махамбет про той час, коли назве дівчину вірною дружиною і приведе її в свою юрту. Та скоїлась біда. Старий підступний бай Хасан дізнався про вродливу Дамелю і захотів узяти її собі за дружину. Хто міг перечити баєві? Всі в аулі заборгували йому, всі позичали в нього гроши, коли треба було платити податки, коли наставав голод. Хасан покликав до себе батька Дамелі і почав вимагати борг або... дочку.

Що міг відповісти батько нещасної красуні? Адже в нього ще були діти. Їх треба було одягати, годувати. Тяжко зідхнув — і згодився. Хай буде Дамеля дружиною старого Хасана...

Та не згодився, не підкорився баєві молодий Махамбет. Забрав він свою кохану і кинувся тікати туди, де котить свої хвилі Кінгір, де сподівався знайти рятунок.

Швидко летіли їхні коні, та ще швидше мчала погоня. Невдовзі наздогнали їх байські слуги і, хоч як боронився Махамбет, — скрутили йому руки, забрали Дамелю й повезли в аул.

День і ніч сидів бай у своїй багатій юрті і

вигадував найлютіші тортури, хотів страшною смертю скарати непокірних.

Рано-вранці слуги розстелили коло байської юрти дороге покривало і поклали пухкі подушки. На них сів бай і наказав привести втікачів.

Гордо дивився на свого кривдника Махамбет, а поруч стояла його Дамеля. І ніхто не побачив на їхніх обличчях ні страху, ні каяття.

Суд скінчився швидко. Непокірні мусіли загинути сьогодні, в цю ж хвилину. І так буде з кожним, хто насмілиться піти проти бая.

Слуги почали готовувати місце для страти. Здавалось, ніщо вже не врятує хороброго Махамбета і ніжної Дамелі. Та несподівано з-за пагорба з'явилася невисока кремезна людина; в руці вона тримала сучкувату палицу.

— Акін Тарази! Акін Тарази! — загомоніли радісно люди, з надією дивлячись на прибулого.

Давно вже доходили звістки до бая про мудрого акина Тарази, якого боїться сам цар і тому заслав у ці дики юрти. Знав бай Хасан й інше — з далеких аулів ходять люди до цього акина вирішувати свої суперечки, питати поради... “Слово акина Тарази чисте, як кришталь, світле, як день, і ласкаве, як весняне сонце”, — говорили казахи.

І от бай вирішив довести своїм односельцям, що він мудріший, розумніший і хитріший за цього акина. Він не кваплячись піднявся з подушок і повагом рушив назустріч гостеві.

— Акін Тарази справді мудрий, коли прийшов на суд з палицею... Хай вона й покарає свавільних, — улесливо заговорив бай.

Нахмурив високе чоло акин Тарази і гнівно спітав:

— Хто дав тобі, баю, право забирати життя в цих молодятах? Адже ти відняв наречену в Махамбета! Ти нечесна й безсоромна людина!

Бай слухав, глумливо посміхався, мружачи свої вузенькі очі-щілинки.

— Красуня належить тому, хто має більше золота... і як ніколи не зеленітиме ця палиця, яку ти тримаєш в руці, так ніколи Дамеля не належатиме жебракові Махамбету!..

— Алеж ця палиця може зазеленіти! — відповів акин Тарази.

Почувши ці слова, бай зареготав і вигукнув крізь сміх:

— О, мудрий Тарази! Ти, мабуть, вважаєш старого Хасана за дурня й невігласа. Слухайте мене, казахи... Я, бай Хасан, дарую вам усі борги, віддаю вам своє майно і навіть повертаю цьому жебракові красуню Дамелю!.. Тільки хай мудрий Тарази змусить заквітувати свою палицю... А якщо ні — все ваше добро і ви самі станете моєю власністю. Чи згодні ви?

Люди мовчали й дивились на Тарази, чекали, що скаже він, цей добрий безстрашний акин.

— Згоджуйтесь! — озвався той.

І немов з одних грудей вилетіло єдине слово:

— Згодні!

Акин Тарази вклонився, подякував за довір'я. Потому викопав неглибоку ямку, ввіткнув у неї вербову палицю й попросив принести кухоль води. Навколо стояла тиша. Люди боялись поворухнутися. Нарешті принесли води, і Тарази почав поливати патика. Тієї ж миті на ньому з'явилися ніжні листочки і радісно залопотіли на вітря.

Люди сміялись, обіймали одне одного, і тільки бай стояв чорніший землі.

Семен РОМАНОВИЧ

ХРУЩОВ і МОЛОДЬ СССР

Відомі психологи твердять, що найліпше себе почуває людина, коли щось видумує нове, до того часу невідоме. Ця професійна насолода властива не лише винахідникам у галузі науки й техніки, але й журналістам, які щодня для своїх читачів мусять робити "відкриття" нових істин, незвичайних подій, робити сенсації. Від цього залежить успіх газети чи журнала, для якого журналіст працює, і його особистий добробут. Щоб догодити читачеві, журналіст часом дрібні події робить великими і, навпаки — з слона може зробити муху, коли інтереси "вищої" політики цього вимагають. Але вся ця газетярська еквелібрістика в своїй основі має головне — правду.

В підсовєтських умовах гола правда — річ небезпечна. Серед тотальної забріханості, журналіст має непосильне, для чесного чоловіка, завдання: з усієї брехні вибрати найкращу і подати її за правду. За успішну статтю чи нарис вважається ту, яка, хоч і не переконала читача в своїй правдивості, все ж змусила його подумати над порушену проблемою. Досвідчений читач в такому випадку знаходить сам правду. Езопівська мова передачі думок охороняє автора від нападу "літературних" критиків.

— Акін Тарази злий чарівник! — вигукнув він. — Його треба зв'язати й стратити!

Тоді наперед вийшов старий казах. Багато зим і весен пронеслось над його головою, чимало довелось йому побачити за свій довгий вік.

— Ні, це не чари! — сказав він, — це серце акина Тарази, сповнене правди й любові до людей, змусило ожити палицю, вдихнуло в неї життя...

Немов дикий звір, кинувся розpacливо бай — не хотів він розлучитись зі своїм багатством, а ще більше не хотів дарувати борги біднякам. Довго, мов скажений, звивався він по землі, рвав на собі волосся, а потім схопився на ноги й кинувся бігти в степ. Так і досі ніхто не знає, де він подівся. Люди забрали пограбоване в них добро, позбулися боргів. Махамбет одружився з красунею Дамелею, і коли народився в них син, дали йому найдорожче для них ім'я — Тарази.

А з палиці виросло високе й пишне дерево. І сьогодні шумить своїми зеленими гілками кучерява верба, розповідає про славного Кобзаря з далекої України, якого казахи за справедливість і добрість звали мудрим акином Тарази.

Записав Василь ЛИСЕНКО
(“Україна”)

До цієї категорії нарисів можна зарахувати "невидуману історію" Ільї Котенка "Восем неизвестных", надруковану в журналі "Огоньок", чч. 48, 49 і 50 за 1961 рік.

Автор твердить, що свій нарис він побудував на фактах, змінив лише місце події і прізвища дієвих осіб. Героїні оповідання він дав російське ім'я — Валя Смірнова. Подія, як автор твердить, відбувається на Поволжі, станція Каменка.

В районовій газеті "Трудовое знамя" була вміщена коротенька замітка "Из молодых, да ранняя", де розповідалося, що молода доярка В. Смірнова, нагороджена раніше чотирма орденами, тепер студентка сільсько-гospодарського інституту, очолила ланку доярок й добилася високих удоїв молока.

В пошуках високих "маяків" комуністичної праці І. Котенко разом із фотографом був відряджений літаком з Москви на місце "незвичайної" події. Інтерв'ю про її працю і досвід, про спротив місцевих "предводителей дворянства", на її шляху до слави, про її бажання віддати всі сили для партії і т. д. Фотограф Косирев зробив кілька фотознімків: Смірнова серед доярок, Смірнова в обнімку з коровою. "Само-

родок" знайдено, союзна слава на сторінках "Правди" забезпечена.

Кореспондент і фотограф переможно повернулись до Москви. Але московських начальників засмутила одна деталь. На питання кореспондента, де її ордени, Смірнова відповіла, що... "згоріли". На питання, що вона переживала, коли їй вручили перший орден, доярка не виявила жодного ентузіазму і радості. Більше того, попросила, щоб про неї не писали в центральних газетах.

Кореспондент із фотографом потелефонували до Верховного Совета ССР і виявилося, що Валі Смірнової в списках нагороджених "предовиків" не було. І. Котенко повернувся на місце події, щоб цю справу детально перевірити. Перед ним постало вісім невідомих питань:

1. Чому раніше про В. Смірнову не писали обласна і центральна преса?
2. Чому її немає в списках нагороджених?
3. Як могла появитись замітка в районовій газеті?
4. Яке її правдиве місце народження і передньої праці?
5. Чи була в селі пожежа?
6. Яке прізвище її батьків?
7. Звідки Валя приїхала до інституту?
8. Якщо від початку і до кінця її історія — це суцільна брехня, то навіщо вона це все зробила? В пошуках дешевої слави і хвастовства?

Процедура виявлення "правдивого обличчя" усім нам відома. Спиняється над тим, як І. Котенко зібрав докази, щоб пізніше приперти ними студентку Валю до стіни, немає потреби. Варто лише згадати, що В. Смірнова, довідавшись, що дехто занадто цікавиться її минулим, хотіла утекти з цієї місцевості й замести за собою сліди. Цього їй не пощастило зробити і так чи інакше вона мусіла відповісти на питання: чому?

З дослідженій кореспондента видно, що Валя народилася 5-го травня 1935 р. в селі Акімовці (може Якимівці?). Району і області автор не подає, батьки — колгоспники. В 1950 році закінчила семирічку. Два роки працювала в колгоспі дояркою. Потім поступила до 8-ої кляси і в 1955 році закінчила десятирічку. Хотіла далі вчитись, але життя було тяжке... Переїхала до брата в місто: вигрібала золу з-під парових казанів і училася на заочному курсі сільсько-гospодарського інституту. На "очний" (стаціонарний) курс "побоялася" поступати, бо був великий конкурс.

І. Котенко далі пише: "Вона піднесла голову, витерла хусткою носа і з благанням подивилась на мене:

— Ви думаете, я жила після тієї проклятої замітки? Хоч вірте, хоч ні, я її до цього часу навіть не читала. Як гадюки боялася... А зараз мені, здається, легше: скінчилося таке життя...

- Для чого ти видумала ордени?
- Для ваги...
- Для чого?
- Для авторитету...
- А для чого тобі цей авторитет?
- Щоб більше уваги звертали...
- Хто ж повинен на тебе звертати увагу?
- І доярки і начальство... — Вона захлипала і знову приклада хустку до очей".

Вимушенню брехню Валі автор закінчує брехливими висновками: В. Смірнова видумала свої нагороди в ім'я советського патріотизму. Вона горіла бажанням зробити колгосп передовим. Через те, мовляв, її брехня обґрунтovanа й корисна. Звідси витікає советська мораль — бреші поки не посинієш, якщо це в інтересах КПСС. І всі брешуть. Навіть життєву трагедію цієї дівчини використали в своїх пропагандивних цілях.

Натомість мотиви Валі Смірнової в її казці про чотири ордени є дуже прості. Робітничій і селянській молоді заборонений вступ до вищих шкіл. Виїмки робляться лише для дітей визначених москалів. Щоб перейти з заочного курсу сільсько-гospодарського інституту на очний курс, Валя мусіла стати цим "маяком". Для цього замало тяжкої праці. Для цього повинні бути відповідні умови. Треба, крім інших труднощів, уміти звернути на себе увагу начальства, особливо якщо дівчина не є занадто податлива, щоб бути "улюбленицею" серед здегенерованих і бездушних місцевих пройдисвітів.

Орденоносці в ССР є свого роду привілейованою клясою, з якими до певної міри числяться районові і обласні партійні бюрократи. "Маяки" для місцевого червоного дворянства є корисними, як оборонні щити від нападів начальства з центру, що стало закидає їм бездіяльність, відсутність організованості і т. д.

Валя Смірнова уміло використала цю обставину. Стала "маяком" і була прийнята до інституту.

І. Котенко жодного відкриття в своєму оповіданні не зробив. Більшість людей у Советському Союзі живе з фальшивою біографією. Багато з нас, емігрантів, пригадують, скільки клопоту було, коли ваш "соціальний стан" не був батрацький, чи з "плоті в плоті" робітничий. Не один з нас (кожний на свій лад) цей "стан" підправляв, чи просто видумував несоторенні речі і писав у фальшивих "анкетах", щоб лише жити, працювати і учитись. Навіть сам Н. Хрущов живе з фальшивою картотекою.

Племінник Сталіна, Сванідзе, який живе нині за межами ССР, твердить, що в молодих роках, перебуваючи ще в школі (м. Горловка) Н. Хрущов кожної неділі виголошував похвальні промови про батюшку царя. При чому він виконував ці завдання з надзвичайним вірнопідданим

запалом. Пізніше, на прохання самого Н. Хрущова, картотека з цим записом була викрадена з архівів ЦК і замінена новою, "чистою".

Як бачимо, для трудящої молоді ССРР тепер є більші перешкоди на шляху до вищих учбових закладів, ніж були раніше. Єдина можливість позбавитись колгоспної панщини і "вийти в люди" — це здобути освіту. Право ж на здобуття вищої освіти, — записано в новій програ-

мі КПСС, — будуть мати всі... лише за 20 років — при комунізмі. А покищо... вся сільська молода України мусить іти до свинарень, коровників, на кукуурурязні поля. Москва потребує, на шляху до підбою світу, хліба, сала й молока.

З досвіду Валі Смірнової видно, що так само, як і за першої кріпаччини, тепер викупитись із колгоспного рабства можна лише ціною великих зусиль і страждань.

Пполк. М. БИТИНСЬКИЙ

Ще про бій під Крутами

Історичний бій під Крутами і геройська, хоч і надто трагічна, смерть у ньому кількох сотень юнаків сильно у свій час уразили українське громадянство. Українські патріоти цілком усвідомили собі і всю суттєву велич тієї події, як рівнож і терпкій біль великої невідожалуваної втрати. Всі відчули, що та крутянська трагедія має виняткове історичне, символічне і майже епохальне значення. В Крутах бо, на Брамі України, в тяжкій боротьбі з віковим ворогом першим в обороні відновленої державності зложив свою священну криваву жертву цвіт української молоді — запальні, надихнені юнаки, діти многострадального народу. Тим то зrozуміло, що така і славетна, і болюча подія надзвичайно зворушила українське громадянство і гучним відгомоном розійшлася по всій Україні. І також зрозуміло, що навколо тієї події зразу ж стали творитися всілякі поетичні легенди, пісні, фантастичні переповідання про перебіг бою, про деякі особливо драстичні моменти змагу і т. п. Це — натуральний шлях фіксації визначних разючих історичних подій в масовій пам'яті народу. Але, як відомо, дуже часто в такому, сказати б, дуже довільному відтворюванні індивідуальних уявних картин якоїсь події несвідомо чи навмисне допускається і свавільне СПОТВОРЕННЯ САМИХ ФАКТІВ, так що через надмірне переборщення, гіперболізацію, чи негацію, недогінення певних важливих моментів дійсності постають фальшиві дані. Така фальш іноді переростає В ПРЯМУ НЕПРАВДУ, закорінюється і поширюється в прикрих, навіть шкідливих, забобонах та ересях, що затуманюють, нівечать історичну правду дійского образу тої чи іншої події. Таке ось якраз сталося і з численними переповіданнями про бій під Крутами. Хтось, десь, колись, (чи не з так званих "очевидців" й "учасників"? того бою, яких взяла була охота або гостро скривувати той бій, або описати загальний перебіг його зі свого вузькоглядного становища) посіяв прикур неправду про Крутянський бій, подав фальшивий образ подій, і та неправда розрослася в еретичні забобони, які міцно вкоренилися в нашому суспільстві. І скільки то було вже спроб ті забобони збити, ересі спростовувати, очистити від фальшивих наверстувань і встановити дійсний правдивий образ Крутянського бою, але ті неправдиві твердження виявилися, принаймні, до цього часу, міцно відпорними на всілякого роду спростування і виправлення, бо постійно і в широкій пресі, і на різних численних академіях та імпрезах в честь Крутянських героїв, і скрізь масово і з року в рік ті приизливі ересі повторюються та щораз міцніше вкорінюють.

ються. І боротьба з тою інерцією, що виросла на безвідповідальності і неправді, дуже тяжка.

Однак наше громадянство, особливо наша молодь, що для майбутньої служби Україні мала б дозрівати і розвиватися на ідеях і світлих прикладах недавньої величної боротьби за волю і державність Батьківщини, мусить нарешті знати всю дійсну правду про процес тієї боротьби, виявлений в головних історичних фактах. І в першу чергу, вивчаючи і викриваючи факти, вся молодь наша мусить пізнати і засвоїти чисту правду про знаменний геройчний бій української молоді під Крутами. Треба відзначити, що Крутянський бій має вже досить значну історіографію. Про нього писали замітки, учасники й очевидці та ті, що переповідали "з другої руки". Вся та література відбиває переважно власні індивідуальні враження та передає суб'єктивні висновки. В основному вона або сама створила, або спричинилася до розповсюдження і закріплення згаданих забобонів і ересів. Тому можна вважати всі ті писання за маловартісні щодо встановлення фактичного перебігу бію під Крутами і відтворення правдивого загального його образу. Для цього треба шукати не "літератури", а документальних джерел.

Таким важливим найдостовірнішим джерелом є реляція-опис бойової ситуації і картини самого бою найкомпетентнішої в тому особи — сотника Аверкія ГОНЧАРЕНКА, що був начальником бойової дільниці і командував самим боєм під Крутами. Свідоцтво такої особи, що стояла в центрі події і, власне, творила ту подію, є найпевнішим. Тому і в нашому дальшому досліджуванні правди про бій під Крутами і в спростуванні налиплих навколо того бою всіляких фальшивих відомостей і забобонів, доводиться справедливо опиратися виключно на джерельне свідоцтво сот. А. Гончаренка, який свій опис подав на сторінках журналу "За Державність" (Матеріали до Історії Війська Українського), збірник 9. Шидання Укр. Восн. Істор. Т-ва, 1938 р., Варшава.

Нижче подаємо ряд уривків із статті Гончаренка з описом наймарканініших моментів Крутянського бою і з насвітленням найважливіших питань, зв'язаних з ним.

...Ставлю собі за завдання подати до прилюдного відома правдивий перебіг бою за ст. Крути.

Обставини, що змусили нас до того бою, такі:

По оголошенні Українською Центральною Радою 4-го Універсалу Україна стала самостійною державою. Як така, провадила мирові переговори з Центральними Державами в Бересті. Рівночасно провадила мирові пе-

реговори з тими ж державами і Росія большевицька. Голова большевицької делегації, Троцький, виступив як заступник Радянської України, запевняючи представників Центральних Держав, ніби Центральна Рада та її уряд уже не існують. А в цей час уряд України вживав нелюдських зусиль в подавлюванні анархії всередині краю і до його оборони назовні.

Найкоротшою дорогою до Києва з півночі йдуть залізничні шляхи Гомель—Бахмач і Харків—Ворожба—Бахмач. На оборону цього надзвичай важливого залізничного вузла командувач війська, отаман Капкан, і вислав "1-шу імені гетьмана Богдана Хмельницького Юнацьку Військову школу". В складі школи було 4 сотні (по 150 юнаків), 18 кулеметів та 20 старшин. Школа була укомплектована юнаками з колишніх російських військових шкіл, з освітою не менше, як 6 клас гімназій, а переважно із закінченою середньою освітою.

22-го грудня 1917 р. мене, як командира куреня Юнацької школи, покликав до себе командувач війська отаман Капкан. Отаман Капкан наказав мені від'їхати негайно до Бахмача. — "Ви призначаєтесь комендантам оборони Бахмача. Большевики настувають з Харкова і Полтави. Головні сили Муравйов веде на Бахмач—Київ. Забирайте решту Юнацької школи. Потяг на ст. Київ—Товарний уже готовий. На поміч — трудно чекати". З цим я відішов.

23 грудня увечері я вже був у Бахмачі. На Святий Вечір — 24-го грудня 1917 р. в напрямі на Гомель я вислав від школи передову заставу. Після незначної сутички ми зайняли ст. Доч, при тому двох большевицьких вояків взяли до полону.

Від полонених довідався я, куди й як настувають війська Муравйова. В напрямі до ст. Ворожба школа також увійшла в бойову стичність з большевиками. Ст. Бахмач і місто залишилися за нами. Треба зазначити, що в залізничному депо Бахмач було до 2-ох тисяч затруднених робітників, переважно москалів...

...Він. (сот. Тимченко — М. Б.) повідомив, що йде нам на поміч піша дивізія, пізніше виявилося, що замість дивізії прийшло кілька потягів, заладованих возами. Школа скористала з того її поповнилася набоями з ешелонів...

... Очевидним було, що Київ не мав вільних військових частин. Така ситуація, а до того ще й вороже настроєне населення, яке косим оком дивилося на "інтелігентів" юнаків, безпереривні сутички з большевиками впродовж більше як місяць, — все це дуже зле відбивалося на настроях школи. Частина юнаків це були діти з-під селянських стріх, з неусталеним світоглядом і тільки інтуїтивно відчували вони правоту наших зма-

Провідного одумівського діяча, колишнього члена Центрального Комітету ОДУМ-у і редакції журн. «Молода Україна» д-ра Ярослава БІЛИНСЬКОГО й активну одумівку Віру РУСАНІВСЬКУ з нагоди їхнього одруження, що відбулося 18-го лютого 1962 року в українській православній церкві Святої Покрови в Філадельфії, вітають та бажають щасливого подружнього життя

ЦЕНТРАЛЬНИЙ КОМИТЕТ ОДУМ-у,
РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ «МУ»

M. ОВЕРКОВИЧ

СЛАВНИМ КРУТЯНАМ

*Минає час... I рік за роком
У безвість дні пливуть,
А в вік віків залізним кроком*

*Герої Крут
Ідуть.*

*I креслять їхні світлі тіні
В безсмертя слану путь:
В віках віків Борці Нетлінні,*

*Герої Крут
Не вмрут...*

гань і це давало ще можливість держати курінь у рамках дисципліни.

Активність противника збільшувалася; під його тиском наші передові частини відступили, тільки уже не через Бахмач, а через передмістя його, бо робітники з наближенням большевиків виступили активно, збільшуючи і без того переважаючого нас в багато разів противника. Мені нічого не лишалося, як тільки приступити до оборони своїх позицій і приготуватись фортифікаційно до зустрічі з навалою большевиків. Роботу було виконано правильно і швидко.

25-го січня 1917 р. дістав я повідомлення, що до мене вислано з Києва Студентську сотню. Повідомлення про приїзд Студентської сотні розійшлося серед юнаків, як близькавка, а враження, її приїздом викликане, було таке, якби приїхала ціла дивізія. Завдяки цьому, так високоцінному і завжды в бою вирішному чинникові — "піднесення духа", й удалося зупинити наступ Муравйова та змусити його до затяжної боротьби...

...Студентська сотня в числі 115—130 людей прибула на ст. Крути о годині 4-ї ранку 27-го січня 1918 р. Мені особисто треба було вирішити, куди приділити Студентську сотню? Я стояв перед альтернативою: можна було влiti її до юнаків, так би мовити — поповнити школу, а можна дати її, як окрему сотню, на дільницю оборонної лінії. До цього другого рішення я прийшов з міркувань суто військового характеру: молодий вояк, без огляду на його індивідуальність, в критичні хвилини піддається паніці. Таких хвилин я передбачав аж забагато. Паніка ж під час бою є явищем заразливим, а в результаті дає ганебну втечу. Тому то командирові Студентської сотні дав я відтинок, найменше загрожений з боку противника. Познайомив командира сотні з ситуацією, поінформував, звідки і як буде діставати набої, куди направляти ранених, з ким держати зв'язок, а на випадок відступу — як вивести сотню з бою. Для зв'язку зі мною він призначив 3-х студентів...

Ранком червоні розпочали свої настути в зімкнутих колонах, виглядало так, якби йшли на параду, занедбуючи найпримітивніші засоби безпеки. Рельєф місцевості маскував нас, і щойно на віддалі пострілу можна було нас виявити...

Передні частини червоних, ідучи в зімкнених колонах, очевидно, були певні нашої втечі, а зі станційної служби по апарату на їхні виклики ніхто ім не відповідав. Тільки червоні зблизились на віддалі пострілу, ми їх привітали сильним огнем 4-х сотень і 16-ти куле-

метів. Щойно під прямими пострілами переходили вони до розстрільень, зазнаючи великої втрати в своїх рядах. Наступні відділи вже з потягу приймали бойовий порядок. Таким чином, москалі зайняли по фронту лінію до 5-ти кілометрів, маючи за собою свіжі резерви, які все прибували, і прихильно настроєне населення... А ми... 500 молодих вояків і 20 старшин..., розтягнені по лінії фронту до 3-х кілометрів, в обороні нашої державності, вступили в нерівний бій...

Коло год. 10-ої ранку прибула платформа з однією гарматою, коло неї сам один сотник Лощенко. Цей старшина з подиву гідною самопосвятою робив велике замішання своїми влучними пострілами в запіллі червоних, і це зупиняло побідний марш Муравйова. Цю незабутню прислугу цього старшини вважаю за свій обов'язок тут підкреслити. Коло год. 12—1 почали червоні наступати на Студентську сотню, але вступивши в зону пеперхесного вогню, мусіли занехати свій намір, до цього їх змусила ж поява на залізничнім торі Чернігів—Крути сотні. Семирозумна, що прикривав наш лівий фланг. Але той большевицький наступ був лише маскуванням, бо справдішній наступ, як цього я й очікував, большевики спрямували на оточення нашого правого крила, що давало їм в руки ст. Крути, відтінало б нас від нашої бази та дало б змогу цілком оточити нас. Для цієї операції вони мали аж надто вистачальні сили, щоб маневрувати. В цей момент я дістав повідомлення, що командир Студентської сотні ранений. (Хор. Омельченко — М. Б.). Цю втрату болюче відчувалося, бо заступника його не було на місці. Та про це я довідався трохи пізніше, вільних же старшин у мене вже не було, бо половина вибула із лав... По двох годинах нас почали оточувати, із застосуванням усіх, тактикою вказаних правил. Наша гармата, що стояла на платформі на лінії Крути—Бахмач, не могла під прямим кутом на схід протидіяти маневрові червоних.

Тоді я вжив резерв. Введення в бій резерву, нашої останньої сотні, зумовлювало, як ще довго можна боронити наші позиції. Сила противника, що набагато перевищувала нас, прискорювала нам вирок і тільки повільне темпо його наступу дало можливість дотягти бій до 9 год. вечора, коли настала темна туманна ніч.

У цім великім напруженні юнак Атамановський подав мені телеграму, з якої я довідався, що Шевченківський полк із Ніжена виступив на з'єднання з большевиками, що наступали на нас, цебто наступає на нас із тилу...

Наступ большевиків не припиняється, Шевченківський полк на віддалі двох годин ізди від нас, повний потяг наших ранених бійців потребує опіки. Все, що лишилося, не мало змоги впродовж цілого дня через часті атаки противника хоч би трохи перепочинути, отже мушу вивести їх з бою без дальших утрат у людях і приготуватись, щоб могли за всяку ціну з'єднатися з Чорними Гайдамаками під командою Симона Петлюри, вони були вже на ст. Бровари, і там приготовлялися позиції.

Атамановського послав я ще завидна до Студентської сотні з наказом відступити на вказане її місце. Цей відступ Студентська сотня мала розпочати першою. Сотник Лощенко ще завидна мусів від'іхати. З від'їздом нашої гармати по цілому фронту посилився енергійний наступ противника. Скрізь відчувався приплив нових сил.

Тут підкреслюю ту надзвичайну холоднокровність і вміння панувати над собою наших старшин і молодих вояків, якої я не зауважив за час свого перебування на фронті під час Світової війни серед старших, добре вишколених солдатів. Після Студентської сотні виводив я з бою сотні юнаків у такому порядку: 2, 3 і 4; 1-ша сотня, що була в резерві, а вступила в бій по годині другої, стримувала противника, що намагався нас оточити, аж до повної темноти, після чого рештки того резерву відступили цілком з поля бою і прилучилися до школи. По перегляді після бою, не було в Студентській сотні моого брата, хоч під час бою раненим він не був, бо не було і в шпитальному вагоні. При докладнім особистім перегляді довідався, що не було й цілої сотні Студентської сотні до 30 людей, хоч командир сотні все запевняв, що вони ось-ось надійдуть. Вислав я розвідку, затримав ешелон — та все було даремно. Про брата і його товаришів довідався я вже багато пізніше. Виявилось, що вони, відступаючи, очевидно, щоб скротити дорогу, пішли на світло на ст. Крути, а там зі складу надійшли якраз большевики. Після того внедовзі і розігралася ще раз кривава драма... їх не розстрілювали, а кололи багнетами, що я стверджив уже в Києві, при похороні на своєму братові та на його товаришах.

Станцію Ніжен спрівіді обсадив наш Шевченківський полк, що хотів нас обезброїти... З Ніжена треба було усунути Шевченківців, що, на щастя, обійшлося без крої. 28-го січня 1918 р. на ст. Бровари я здав уже релятивний звіт Симонові Петлюрі в присутності його начальника штабу сотника (нині генерала) Удовиченка Олександра. Замість, бодай хвилинного відпочинку, змущені були ми вже не боронити доступів до Києва, айти його брати, бо в нім повстали місцеві большевики...

Тут мушу ствердити несовісність деяких авторів публікацій і брошур про бій під Крутами, що старалися вічною ганьбою покрити ім'я тої совісної старшини, що так віддано керувала боєм та чесно — під час бою — разом з молодими вояками вміла вмиряті. Рівно ж маю сумнів, чи справді ці автори безпосередньо брали участь в бою, бо той, хто брав там участь, не міг не знати, що я, як командир, ні на одну хвилину не залишав позиції та останній залишив поле бою.

І тому ТВЕРДЖЕННЯ ТИХ АВТОРІВ, ЩО НАША МОЛОДЬ ТАМ БУЛА БЕЗ ПРОВОДУ, є НЕПРАВДОЮ.

Докладний релятивний звіт з бою під Крутами зберігається на сковоранці в Києві.

Так скінчився бій під Крутами.

Утрати сягали: 250 юнаків, одна чета (до 30 людей) студентів і 10 старшин.

БОЙОВИЙ НАКАЗ НАША МОЛОДЬ ВИКОНАЛА, А ПАМ'ЯТЬ ПОЛЯГЛИХ ОПОВИТА АВРЕОЛЕЮ СЛАВІ І СТАЛА ЗРАЗКОМ ДЛЯ МАЙБУТНИХ ПОКОЛІНЬ."

Отже, на основі вищезгаданих даних можна зробити такі єдино міродайні висновки:

1. Неправдивими є твердження, що в боротьбі проти москалів по проголошенні державності Україна не мала на фронті жодного війська і що уряд УЦР примушений був вислати на рятунок ситуації із залоги Києва єдину слабку воєнну частину СТУДЕНТСЬКИЙ КУРІНЬ. Натомість правдою є, що на різних фронтах проти москалів воювали вже інші, правда, слабкі частини, в тому і славетний Кіш Слобідської України під проводом Симона Петлюри, а в напрямі на Бахмач довший час змагалася з ворогом Перша ім. гетьмана Богдана Хмель-

метів. Щойно під прямими пострілами переходили вони до розстрільень, зазнаючи великої втрати в своїх рядах. Наступні відділи вже з потягу приймали бойовий порядок. Таким чином, москалі зайняли по фронту лінію до 5-ти кілометрів, маючи за собою свіжі резерви, які все прибували, і прихильно настроєне населення... А ми... 500 молодих вояків і 20 старшин..., розтягнені по лінії фронту до 3-х кілометрів, в обороні нашої державності, вступили в нерівний бій...

Коло год. 10-ої ранку прибула платформа з однією гарматою, коло неї сам один сотник Лощенко. Цей старшина з подиву гідною самопосвятою робив велике замішання своїми влучними пострілами в запіллі червоних, і це зупиняло побідний марш Муравйова. Цю незабутню прислугу цього старшини вважаю за свій обов'язок тут підкреслити. Коло год. 12—1 почали червоні наступати на Студентську сотню, але вступивши в зону пеперхесного вогню, мусіли занехати свій намір, до цього їх змусила ж поява на залізничнім торі Чернігів—Крути сотні. Семирозумна, що прикривав наш лівий фланг. Але той большевицький наступ був лише маскуванням, бо справдішній наступ, як цього я й очікував, большевики спрямували на оточення нашого правого крила, що давало їм в руки ст. Крути, відтінало б нас від нашої бази та дало б змогу цілком оточити нас. Для цієї операції вони мали аж надто вистачальні сили, щоб маневрувати. В цей момент я дістав повідомлення, що командир Студентської сотні ранений. (Хор. Омельченко — М. Б.). Цю втрату болюче відчувалося, бо заступника його не було на місці. Та про це я довідався трохи пізніше, вільних же старшин у мене вже не було, бо половина вибула із лав... По двох годинах нас почали оточувати, із застосуванням усіх, тактикою вказаних правил. Наша гармата, що стояла на платформі на лінії Крути—Бахмач, не могла під прямим кутом на схід протидіяти маневрові червоних.

Тоді я вжив резерв. Введення в бій резерву, нашої останньої сотні, зумовлювало, як ще довго можна боронити наші позиції. Сила противника, що набагато перевищувала нас, прискорювала нам вирок і тільки повільне темпо його наступу дало можливість дотягти бій до 9 год. вечора, коли настала темна туманна ніч.

У цім великім напруженні юнак Атамановський подав мені телеграму, з якої я довідався, що Шевченківський полк із Ніжена виступив на з'єднання з большевиками, що наступали на нас, цебто наступає на нас із тилу...

Наступ большевиків не припиняється, Шевченківський полк на віддалі двох годин ізди від нас, повний потяг наших ранених бійців потребує опіки. Все, що лишилося, не мало змоги впродовж цілого дня через часті атаки противника хоч би трохи перепочинути, отже мушу вивести їх з бою без дальших утрат у людях і приготуватись, щоб могли за всяку ціну з'єднатися з Чорними Гайдамаками під командою Симона Петлюри, вони були вже на ст. Бровари, і там приготовлялися позиції.

Атамановського послав я ще завидна до Студентської сотні з наказом відступити на вказане їй місце. Цей відступ Студентська сотня мала розпочати першою. Сотник Лощенко ще завидна мусів від'іхати. З від'їздом нашої гармати по цілому фронту посилився енергійний наступ противника. Скрізь відчувався приплив нових сил.

Тут підкреслюю ту надзвичайну холоднокровність і вміння панувати над собою наших старшин і молодих вояків, якої я не зауважив за час свого перебування на фронті під час Світової війни серед старших, добре вишколених солдатів. Після Студентської сотні виводив я з бою сотні юнаків у такому порядку: 2, 3 і 4; 1-ша сотня, що була в резерві, а вступила в бій по годині другої, стримувала противника, що намагався нас оточити, аж до повної темноти, після чого рештки того резерву відступили цілком з поля бою і прилучилися до школи. По перегляді після бою, не було в Студентській сотні моого брата, хоч під час бою раненим він не був, бо не було і в шпитальному вагоні. При докладнім особистім перегляді довідався, що не було й цілої сотні Студентської сотні до 30 людей, хоч командир сотні все запевняв, що вони ось-ось надійдуть. Вислав я розвідку, затримав ешелон — та все було даремно. Про брата і його товаришів довідався я вже багато пізніше. Виявилось, що вони, відступаючи, очевидно, щоб скротити дорогу, пішли на світло на ст. Крути, а там зі складу надійшли якраз большевики. Після того внедовзі і розігралася ще раз кривава драма... їх не розстрілювали, а кололи багнетами, що я стверджив уже в Києві, при похороні на своєму братові та на його товаришах.

Станцію Ніжен спрівіді обсадив наш Шевченківський полк, що хотів нас обезброїти... З Ніжена треба було усунути Шевченківців, що, на щастя, обійшлося без крої. 28-го січня 1918 р. на ст. Бровари я здав уже релятивний звіт Симонові Петлюрі в присутності його начальника штабу сотника (нині генерала) Удовиченка Олександра. Замість, бодай хвилинного відпочинку, змущені були ми вже не боронити доступів до Києва, айти його брати, бо в нім повстали місцеві большевики...

Тут мушу ствердити несовісність деяких авторів публікацій і брошур про бій під Крутами, що старалися вічною ганьбою покрити ім'я тої совісної старшини, що так віддано керувала боєм та чесно — під час бою — разом з молодими вояками вміла вмиряті. Рівно ж маю сумнів, чи справді ці автори безпосередньо брали участь в бою, бо той, хто брав там участь, не міг не знати, що я, як командир, ні на одну хвилину не залишав позиції та останній залишив поле бою.

І тому ТВЕРДЖЕННЯ ТИХ АВТОРІВ, ЩО НАША МОЛОДЬ ТАМ БУЛА БЕЗ ПРОВОДУ, є НЕПРАВДОЮ.

Докладний релятивний звіт з бою під Крутами зберігається на сковоранці в Києві.

Так скінчився бій під Крутами.

Утрати сягали: 250 юнаків, одна чета (до 30 людей) студентів і 10 старшин.

БОЙОВИЙ НАКАЗ НАША МОЛОДЬ ВИКОНАЛА, А ПАМ'ЯТЬ ПОЛЯГЛИХ ОПОВИТА АВРЕОЛЕЮ СЛАВІ І СТАЛА ЗРАЗКОМ ДЛЯ МАЙБУТНИХ ПОКОЛІНЬ."

Отже, на основі вищезгаданих даних можна зробити такі єдино міродайні висновки:

1. Неправдивими є твердження, що в боротьбі проти москалів по проголошенні державності Україна не мала на фронті жодного війська і що уряд УЦР примушений був вислати на рятунок ситуації із залоги Києва єдину слабку воєнну частину СТУДЕНТСЬКИЙ КУРІНЬ. Натомість правдою є, що на різних фронтах проти москалів воювали вже інші, правда, слабкі частини, в тому і славетний Кіш Слобідської України під проводом Симона Петлюри, а в напрямі на Бахмач довший час змагалася з ворогом Перша ім. гетьмана Богдана Хмель-

Прот. М. ОВЧАРЕНКО

Питання походження життя і світу

(Продовження)

ІІІ. ЦЛЕСПРЯМОВАНІСТЬ У ЖИВІЙ ПРИРОДІ

Пляновість, цлеспрямованість, розумність ми бачимо в розвитку всього живого.

Це ми бачимо і в будові клітин, і в будові багатоклітинних організмів. Вже говорилось, що утворення багатоклітинних організмів — таємниця для науки. А матеріалісти-діялектики говорять, що був “стрибок” від одноклітинного життя до багатоклітинних організмів. Взагалі матеріалісти-діялектики, у випадках неможливості дати відповідь на незрозумілі для науки факти, користуються “стрибком”. “Стрибком” пояснюють походження розумної людини (про це далі скажемо) й ін. Але й “стриби” не допомагають, щоб можна було лише матеріалістично пояснити розвиток життя. Советський науковець А. Емме пише: “Яке значення мав стрибок (?! М. О.) до багатоклітинних організмів — можна легко зрозуміти шляхом такої аналогії: згадаємо, як швидко пішла справа будівництва, коли замість глини, піску, з’явилася цегла, а потім і більші розміром бльохи. Стало можливим швидко будувати великі споруди. Так і в живій природі. Проведемо аналогію далі. Чим вище рівень виробництва, тим глибша його спеціалізація. Це робить виробництво більш продуктивним і економічним. Так само і в живій природі. В тілі багатоклітинних організмів спеціалізація клітин, тканин, органів еволюційно розвинулась до меж досконалості (?! М. О.). Це зробило можливим пристосування організмів до різних умов життя, надзвичайно піднесло енергію життєдіяльності” (Журнал “Знаніе — Сила”. Москва. 1961, № 5, стор. 35).

Ми проведемо аналогію ще далі. Роблення цегли, бльох, спеціалізація на виробництві — все це **неодмінно вимагає розуму людини**, бо все це — наслідок розумової діяльності людини. Так і в живій природі. Спеціалізація клітин, тканин і органів із розвитком їх, як говорить А. Емме, до меж досконалості — **неодмінно вимагає Розуму**, бо може статися лише як наслідок діяльності Якоїсь Розумної Сили. Цю Розумну Силу ми називаємо Богом.

Коли простіші живі організми множилися діленням надвое, то що спричинило утворення чоловічої статі і жіночої? На це питання відповіді не дає. Звідки взялося надзвичайно сильне бажання самозбереження? Навіщо себе зберігати? Адже все живе вмирає! Та й сама смерть незрозуміла, бо простіші живі організми, ділячись надвое, не вмирають.

Звідки взялося бажання розмножуватись?¹ І це бажання надзвичайно сильне. Ми знаємо навіть у тваринному світі, як мати жертвує собою, обороняючи своїх дітей. Чому бажання розмножуватися сильніше, від бажання самозбереження? І це в усіх нормальніх живих організмах. Чому, після того, як

припиняється можливість розмноження, живий організм незабаром умирає?

Ми знаємо, яка є величезна кількість поступово все складніших і складніших організмів! В складніших організмах ми бачимо колosalну кількість РОЗУМНО побудованих організмів: органи чуття, різні залози, серце, нервова система і т. д і т. д.

Як, наприклад, утворилось око? Звідки те, що утворювало око, знало, що потрібне око, бо ока ще не було? Звідки воно знало, як саме утворити око? А око дуже і дуже складне, і існує воно вже дуже давно.

Незаперечну розумність, яка вимагає лише Розумного Будівника, ми бачимо в будові кожного органа живого тіла. Візьмімо, наприклад, хоч би нервову систему і коротенько розгляньмо її.

Нервова система складається з трьох родів нервів: чуттєвих, моторних і автономних.

а) Чуттєві нерви.

Чуттєві (сензорні) нерви служать для передавання в мозок зовнішніх подразнень (зорових, слухових та ін.). ОКО має до 130 мільйонів “ресепторів”, тобто приймачів (і кожен з них є надзвичайно складний), що містяться на сітчастій оболонці. Світлові промені, що проходять через “чоловічок” (зрачок) і хрусталик (будова якого викликає великий подив), падають на сітчасту оболонку, а з “ресурсів” передаються по нервах (як?) до мозку (в центр зору), де перетворюються (як?) в різні кольорові образи. ВУХО має більше 100.000 слухових приймачів, які слухові подразнення передають по нервах в мозок (в слуховий центр), де перетворюються в певні звуки. ЯЗИК-ОРГАН СМАКУ має 30.000 “смакових пупочків”, які з’єднані нервами із “центром смаку” в мозку, де подразнення перетворюються в певні смаки. НІС-ОРГАН НЮХУ має сотні тисяч тонюсеньких закінчень нюхових нервів, які подразнення передають в “центр нюху” в мозку, де вони перетворюються в різні запахи. ШКІРА, яка безпосередньо стикається з зовнішнім середовищем, має 30.000 “ресурсорів”, що розпізнають тепло, 250.000 — що розпізнають холод і 500.000 — які сприймають те, до чого ми дотикаємося. На шкірі є близько 3 мільйонів залоз (свєрдлі фабрики), що виділяють піт і які починають працювати, як виникне потреба охоронити організм.

І ці різномірні почуття десь і якось з’єднуються в одне, яке керує ними і дає розпорядження їм, щоб зберегти організм в цілому. Що є, і де є цей центр?

б) Моторні нерви.

Моторні нерви керують рухами м’язів і регулюють такі функції, як ходіння, ковтання, мова і т. д. Коли, прикладом, ми хочемо зробити рух рукою, то “моторний центр” в мозку “дає наказ” (як?), який по моторних нервах передається до м’язів руки.

¹ На це питання відповідь дає християнство (див. підр. “Боротьба в світі”).

в) Автономна нервова система.

Ця система керує в організмі всім тим, що відбувається автоматично, незалежно від нашого бажання, як, наприклад, перетравлення харчу, праця серця тощо. Ця система поділяється на дві частини: симпатичеську, що збуджує активність, і парасимпатичеську, що затримує діяльність організму. Коли, наприклад, серце перебуває повністю під контролем симпатического нерва, то воно б'ється з величезною швидкістю, а коли під виключною контролем парасимпатического — швидкість пульсації серця зменшується і може дійти до нуля. Нормально в організмі обидві системи постійно координують свої дії.

Учені пояснюють, що окремі ланки автономної нервової системи являють собою "мікроскопічні фабрики", які виробляють сильнодіючі речовини. Симпатичеська система виробляє речовину, що її називають "норадреналін", а парасимпатичеська — "ацетілхолін". За цією теорією наше життя, здоров'я, дихання, праця серця й ін. підтримуються виключно завдяки цим двом дорогоцінним речовинам, які поступають в кров, і після того, як бувають використані — руйнуються.

Увесь складний біологічний процес праці всієї нервової системи відбувається з надзвичайно великою швидкістю — приблизно на протязі однієї тисячної долі секунди.

Яка ж складна і як надзвичайно розумно побудована нервова система!

Подібну складність і розумність ми бачимо в будові і всіх інших органів живого тіла.

Не треба забувати, що нервова система існує вже дуже давно. Її мали динозаври, бронтозаври і т. п. тварини, що жили сотні мільйонів років тому. Це очевидне, коли розглянемо їхні кістяки.

Чому у різних організмів різні терміни життя? Чому так багато різних форм життя? Тепер наука налічує понад два мільйони видів тварин, рослин і мікроорганізмів, при чому вчені і досі відкривають щораз нові біологічні види (Академія Наук СРСР. "Природознавство і релігія". Київ. 1957, стор. 77).

Поділ життя на дві вітки: рослини й тварини — ясно показує існування цілеспрямованості. І дійсно. Рослини харчуються вуглексилом газом і виділяють кисень. Рослини "зв'язують" вуглексиловий газ (кам'яне вугілля, нафта і т. п.) і кількість його в атмосфері зменшується. Коли б були лише рослини, то вони, споживши ввесь вуглексиловий газ атмосфери, мусіли б загинути і життя припинилося б. А от друга вітка життя — тварини — роблять якраз навпаки: споживають кисень, а виділяють вуглексиловий газ. Цим досягається рівновага і створюється можливість для життя рослин і тварин.

Академік А. Е. Арбузов говорить, що якби не було цього взаємоурегульованого процесу, то вуглексиловий газ "в короткий час був би витрачений і лише змарніла, умираюча рослиність свідчила б про минуле кипучого життя Землі". "Техника — молодежі". Москва. 1961, № 4, стор. 24-25).

Коли цей поділ життя зробила сама матерія (матеріалісти говорять, що існує лише матерія і

більше нічого нема), то значить вона надзвичайно розумна: вона мусіла знати, передбачати й уміти утворити цілу вітку життя з **протилежним** засобом харчування, щоб зберегти життя. Це ж цілком розумна дія! Матеріалісти кажуть, що це сталося завдяки еволюції. А звідки взялася еволюція? Еволюція — це творчість, бо стає щось нове, чого не було раніше, і до того ж цілеспрямовано. Учений Рікерт говорить, що в основі еволюції лежить раціонально непояснене поняття творчості, яка виступає тут у формі зміни.

Візьмімо зародок. Ця чудесна будівля, побудована з різних матеріалів. Зародок побудований безмежно розумніше від найкращих наших палаців. Розміром, як макове зерно, зародок має 500 мільйонів клітин.

Як будується зародок: за пляном, чи випадково? Безумовно, за пляном, бо інакше нічого не вийшло б. Кожна клітина зародка задалегідь уже до чогось наготована. З клітин зародка, скажемо, орла вийде орел, а не корова, не дерево. Хоч з того ж самого матеріялу будуються всі клітини всіх живих організмів, але є якісь пляни.

Чи розумні ці пляни? Безумовно — розумні! Яке є багатство форм рослинного й тваринного життя! Мільйони самих лише видів живих організмів. І от кожна форма утворюється за пляном. Із зерна дині буде дина, із зерна огірка буде огірок. З тієї ж самої землі, з того ж самого повітря перець, кавун, яблуко, капуста і все інше бере лише те, що йому потрібне. Звідки вони знають, що саме їм потрібне? Чому ніколи не помиляються? Хто їх навчив?

Звідки рослини **ЗНАЮТЬ**, що комахи можуть переносити пилок з однієї рослини на другу, а це конче потрібно для запліднення рослин? Звідки рослини **ЗНАЮТЬ**, що різними кольорами квітів, запахами й медом можна привабити комах? І рослини **УМІЮТЬ** виробити потрібне. Хіба не бачимо в цьому фактів надзвичайної розумності, цілеспрямованості? І то у рослин?

Візьмімо картоплю. Коли зрізати частину шкірки, то це місце затягується тонкою плівкою. Будівник живого (закони природи) уміє з самої картоплі дістити потрібний йому матеріял. Коли зрізати корені з картоплі, залишити надземну частину, то знову відростають корені — бульби. Коли зрізати надземну частину, то вона знову відростає від коренів — бульб. Будівник працює, як розумне ество, яке знає, що саме треба робити в тім чи іншім випадку.

Совєтський письменник Б. Агатов пише: "Ось я дивлюся на квіти. Як вони утворюють свої пелюстки? Де стоять у них апарати, які формують пелюстки з такою точністю? Як організоване нанесення борозен і вирізів? Де міститься контроль за величиною? Яке реле дає команду до в'янення і до переключення всіх апаратів на харчування зав'язі, на виробництво ягід? І — головне! — де сховані, як виглядають креслення й технологічні мапи, за якими чорний ґрунт і безкольорове повітря переробляються в червоне, кислувате, ароматичне тіло плода? Тепер ми всі — технологи. Ми знаємо, скільки потрібно труду, щоб утворити хоч би

радіоприймач, особливо, коли треба перевести виробництво на потік. А ось уже скільки тисяч років стоїть на потоці випуск вишневих ягід... Боже мій! — як багато мусить бути там електронних ламп, збудників, сповільнювачів, магнетних записів і перфорованих стрічок для автоматизації процесів. Як точно мусять бути припасовані рухи іонів, електронів, напруг полів, щоб утворилася ягідка, щоб утворилася шкірка, щоб вийшла кісточка, а в ній зернятко, а в ньому — все для наступної, для майбутньої вишні від кореня до нового зернятка! ("Пути в незнаное" Сборник. Москва. 1960. Стор. 79-80). Він же далі на стор. 80 пише: "Уворення білків в організмі зовсім інше, як на виробництві, бо ніщо не крутиться, нема ні тиснень, ні температур, ні напруг струму".

Подивіться на бджіл! Як розумно будують вони стільники! Яка гармонія. Який розподіл праці! Вони будують розумніше від найкращих архітекторів. Ale бджола робить несвідомо. Значить, вона робить чужим умом, чужою волею. Хто ж за неї думає? Знаменно ще й те, що бджоли добавляють у мед якесь протигнильне зілля, щоб не було шумування. Щоб добувати це зілля, треба його знати, треба знати його якості, треба знати, де знайти, скільки взяти. Значить, бджолу навчив Хтось, Хто знає якості всіх речей.

А роподіл праці між бджолами! Звідки він? Спадкоємність? Ale тут абсолютно нема спадкоємності: від матки одержати їх не могли, бо сама матка їх не має; від трутнів тим більше, бо трутні не мають бджолиних здібностей і самі развиваються з незапліднених яєць.

Звідки ж цілеспрямоване життя бджіл?

Або такий факт. Коли температура тіла тварини чи людини досягне 56°-60°C, то білок, який є найважливішою складовою частиною живого тіла, твердне і втрачає всяку здібність до обміну речовин. З цього моменту тканини тіла перестають бути живими і воскресити їх знову до життя неможливо. Таким чином для тканин живого організму існує поріг підвищення температури, за яким іде припинення життєвих процесів. Для цього досить підвищення температури тіла лише на 20°C у порівнянні до нормальної. Щоб не допустити цього перегріву, організм тварин і людини має спеціальний механізм теплорегуляції, що перебуває під контролем центральної нервової системи.²

Як розумно і доцільно все приладоване!

Погляньмо, який складний організм у людини! Він складається з ТРИЛЬЙОНІВ живих клітин, а кожна клітина ще складається з багатьох мільйонів хемічних сполук. Як усі ці клітини розумно розподілені в організмі! Як вони піклуються за ввесь організм! Наприклад, як тільки попаде в організм щось шкідливе, то один з'єднання клітин дають знати в центр; центр дає розпорядження іншим з'єднанням клітин виробити те, що знищило б це шкідливе. I ці з'єднання клітин ЗНАЮТЬ, що саме, скільки саме; з чого саме і як саме треба виробити. При чому в різних випадках різне. Яка надзвичайна розумність!

² "Наука й життя". Москва. 1955. № 12, стор. 9.

Або візьмемо такий приклад:³ "У випадках великої втрати крові при пораненні більшої кровоносної судини утворюється важне порушення життєздатності, знижується тиснення крові. У відповідь на це зразу ж мобілізуються різні функції організму, які усувають небезпеку, що утворилася. В центральну нервову систему надходять сигнали, що утворюються в наслідок подразнення стінок кровоносних судин, які спорожніли. Висота кров'яного тиснення в наслідок цього починає вирівнюватися. Однак, через те, що загальна кількість крові в організмі зменшилась, відбувається ще ряд змін в діяльності різних органів, що сприяють компенсації⁴ наслідків утрати крові. Прискорюється робота серця, частіше й глибше стає дихання. Це забезпечує навіть при зменшенні кількості крові в організмі потрібне для життєздатності органів постачання киснем. Відбувається також стиснення селезінки й запасна кількість крові, яка звичайно міститься в ній, витікає в судинну систему. Кровопостачання різних органів міняється. Судини, що несуть кров до органів менш важливих у життєвому відношенні, вужчають, їх постачання обмежується. Відсі міжливість подавання кисня й харчових речовин до центральної нервової системи й серця. В кровоносну систему через дбіненські судини-капіляри прискорено всмоктується вода й солі з найближчих тканин тіла. Посилено працюють органи, що утворюють кров. Це допомагає відновити втрачену кількість крові. Діяльність органів, що виводять воду й солі з організму (нирки, потові залози), обмежується. Найзначеннішим наслідком цього пристосування є те, що навіть при великих утратах крові й при значній недостачі кисня, мозок і серце постачаються достатньо".

Хіба пляновість, розумність тут не очевидна?

Візьмімо ще такий приклад:

Учені підрахували, що в нашому тілі є від 80 до 100 трильйонів клітин.⁵ Кожна з цих клітин живе своїм життям, харчується, росте, інколи хворіє і кінець-кінцем умирає незалежно від смерті всього організму або разом із ним. Щодня в нашому тілі мільйони клітин умирають і мільйони народжуються нових. Усі ці трильйони клітин складають єдиний, спрямовано діючий, організм. У нашему тілі декілька каналізаційних систем: кров'яна, лімфатична, нервова, харчоварна, ниркова і цілий ряд внутрішніх секрецій.⁶ Всі ці системи ізольовані одна від одної і в той же час найменше порушення в одній з них — розладнє всі інші. В організмі людини все приладовано одне до одного, все утворено цілеспрямовано.

³ Беремо з книги матеріяліста Д. А. Бірюкова "Мит про душу". Москва. 1956, стор. 16-17.

⁴ Компенсація — зравноваження.

⁵ А. Тьюринг пише, що число клітин в людському тілі є порядку 10^{15} - 10^{16} . (А. Тьюринг "Може ли машина мислити". Москва. 1960. Стор. 61). На питанні: чи машина мислить — ще зупинимося.

⁶ Секреція — процес виділення залозами речовини, що в них виробляються.

В. СВАРОГ

ПРО ТРУДНІСТЬ ПОЕЗІЇ

(Слова мають межі)

В останньому числі "Овиду" (березень, 1962) вміщена чимала стаття під заголовком "Для слів немає меж (Про трудність поезії)", автор якої, Богдан Рубчак, робить ще одну спробу переконати нас у тому, що "модерністська" поезія приховує в своїх "трудних" словосполученнях якийсь глибокий, містичний зміст.

На адресу тих, хто знизує плечима над творивами наших "модерністів", Б. Рубчак з удачним жалем заявляє:

"Мені їх жалко, бо вони вперто відмовляються прийняти в свої будні тисячі нових світів".

Навряд чи знайдеться інтелігентна людина, яка б ні з того, ні з цього відмовилася від присвяченості "прийняти в свої будні тисячі нових світів". Ми читаемо книги і для того, щоб бодай уяву зазирнути в ті світи, проникнути в які ми не можемо фізично.

Богдан Рубчак не завдає собі турботи за-мыслитись над тим, у чому справа з нами, читачами, які широко говорять про те, що в поезії "модерністів" вони не те, що нових, а навіть і старих світів не можуть побачити. Рубчак вважає, що ми "вперто відмовляємося". Такі ми химерні, по-дурному вперті люди...

"Зо мною, звичайно, буває навпаки, — говорить Рубчак тоном незаперечної вищоти, — я дуже незадоволений з вірша, що його я розумію вже після першого читання, і такий вірш я вважаю за невдалий".

Прочитаймо ж уважно статтю Б. Рубчака. Може він і справді дасть нам ключ до "тисячі нових світів", проникнути в які хоч і трудно, але при сильному бажанні можливо для людини з нормальними розумовими здібностями. Я думаю, що ті вірші, зрозуміти яких взагалі неможливо, не варто й пропонувати читачам.

Насамперед Рубчак хоче дискредитувати тих поетів, які пишуть, "як пташка співає". Цих осоружних поетів-пташок Рубчак порівнює з горобцями... в пилюці.

Чому в пилюці? Ну, це вже секрет Б. Рубчака.

"Вірш добрий тільки тоді, коли читач творить разом з поетом" — каже Рубчак.

На нашу читацьку думку, читач не покликаний творити разом з поетом. Хіба не досить того, що читач розуміє поета, що йому передаються авторові емоції — якщо слово цього автора здатне проникнути в читацьку душу та настроїти її в унісон до душі поета. Хіба не та-

ке "співробітництво" з читачами потрібне авторові?

Ні, Рубчакові хочеться, щоб читачі не просто сприймали вірш, бо сприймання, на його думку, пасивна процедура. Рубчак хоче, щоб у поета й читача була така співпраця, як у композитора й виконавця-музиканта. Читач мусить інтерпретувати вірш.

Чи логічно домагатися, власне, чи можливо домагатися такого роду співпраці поета й читача?

"Мистці художнього слова", читці-декляматори, що читаютъ поетичні твори з естради, справді інтерпретують ці твори для слухачів. Вони, таким чином, є свого роду співпрацівниками поета. Для такої функції артистів є особливі здібності.

Читач читає поетичний твір "про себе". Він переживає вірш у тому розумінні, що відтворює в своїй живій уяві ті образи, що їх створив у словах поет; він розуміє поетові думки й перевживання не самим лише мозком, а й серцем. Як сказав хтось, читач дозволяє поетові "грати на струнах свого серця".

Звичайно, співочувати з автором читач може лише тоді, коли поет висловив свої емоції з достатньою "сугестивною" силою. Між читачем і поетом повинні протягнутися нитки взаємного розуміння.

Не цього треба Рубчакові! Але чого саме? Я кілька разів прочитав відповідні пасажі з його статті, але так і не збагнув, чого йому треба. Проте, як видно, й сам Рубчак не сподівається на те, що його зрізуміють. Кинувши кілька претенсійних, але туманних фраз, він спішить далі — не затримуючись на слизькому місці.

Єдиний висновок, який можна зробити з його імлистих висловів, такий: читач матиме змогу інтерпретувати поетичний твір тільки тоді, коли цей твір трудний. Але в якому саме відношенні вірш повинен бути трудний?

Є вірші, які доступні не кожній людині. Щоб розуміти такі вірші, треба мати високу культуру, певну ерудицію, нахил до філософського розумування, інтерес до певних абстрактних проблем.

Проте Рубчак не за вірші із змістом. У дальшій частині своєї статті він досить плутано намагається передати думку П. Валері про роль мови в поетичному творі. Послухайте:

"Проблема поета — викресати з мови, цього практичного інструменту, твір, який у своїй природі не є практичним. Тому поет часто вжи-

ває мову для самої мови — в абсолютному її бутті — а не для того, щоб якнайясніше передати читачеві якусь ідею”.

Те, що тут так плутано “пояснює” Рубчак, можна розшифрувати досить просто і зовсім не так “імпресивно”. На його думку, поетові дана мова не для того, щоб “комунікувати”, спільнуватися з читачем, а для того, щоб цими словами грatisя так, як діти граються кольоровими камінцями. Чому Рубчак не каже цього прямо?

А тому, що в розшифрованому вигляді його “поетичні канони” негайно відштовхнули б усіх потенціяльних читачів, які хочуть від поезії не просто брязкоту порожніх слів, а чогось поживнішого, чогось для свого серця й розуму.

Все ж таки мене цікавить, якого роду поезію Рубчак вважає за трудну поезію, розуміння якої нібито обіцяє читачеві проникнення в “тисячі нових світів”, повних невимовної краси. Рубчак наводить кілька зразків такої поезії:

- 1) Анна пита мя, я мати панна.
Анна дар, і мні сінь мира данна.
Анна ми мати і та ми панна.
- 2) Дубина. Грабина. Рябина. Вербина,
Соснина. Кленіна. Тернина. Вишнина.
Ялина. Малина. Калина. В'язина.
Лозина. Бузина. Бзина.
- 3) Громом граються —
День, як пригород,
Два ровесники:
Брови рибою.
- 4) Лю
льоль лъоль
ліеллі ліеллі
канц канц.

Оце ті “трудні” вірші, зрозуміти які трудно, але нібито можливо! Це вірші, що “перемінюють світ”. Це вірші, в яких існують “нові закони буття”. Це “заавансована”, абсолютна поезія, автономно задивлена в саму себе.

Зрозумійте — треба лише дуже постаратись — цю поезію, і тисячі нових світів відкриються вам у ваших буднях. Тисячі таких світів уже існують для тих людей, що їх ізолювали в спеціальних інституціях. Цих людей чомусь називають... божевільними (це вже каже не Рубчак, а я).

Рубчак називає вірші зі змістом “пташиним цвірінчанням”. Але на пташине цвірінчання куди більше схожі оті “люль люль ліеллі ліеллі”. Рубчак “орієнтує” нас саме на пташине цвірінчання, на щось подібне до дикунських за-клинань. Алеж ми живемо в двадцятому сторіччі, а не в добу троглодітів.

Ось кілька тверджень Рубчака про причини трудності “модерністської” поезії:

У цій поезії мова вживається не для того, щоб щось висловлювати; головне у вірші не думка, а магія слів, не поетичний сенс, а звукова вартість словосполучень; у символічній поезії туманність і таємничість доведені до крайньої межі.

Отже в “модерністській” поезії — якщо її можна назвати поезією — немає ні змісту, ні сенсу. Є лише оглушені, звалашені слова, скомбіновані так, щоб ніхто не міг їх зрозуміти.

Тепер я хотів би спитати Б. Рубчака: якщо ваша “поезія” не розрахована на розуміння, то навіщо називати її трудною. Трудне можна зrozуміти і варто розуміти. А чи можна розуміти те, в чому ніякого сенсу не закладено. Ніякого змісту з отієї “трудної поезії” не вилущите.

“Трудні”, “темні” вірші — не новина в світовій літературі. І в стародавній Греції, і в Римі, і в Середні віки, і в 17-му й у 18-му сторіччях, не кажучи вже про пізніші часи, були поети, що писали приблизно за тими рецептами, що й нинішні “модерністи” (отже не такі вже вони модерні).

Хто сьогодні чув про тих поетів? Хто сьогодні читає їхні твори? Але кожна культурна людина знає їй шанує тогочасних великих поетів, які не завдавали своїм читачам непотрібних і нерозгадних загадок, а ділилися з читачами скарбами своєї душі й свого розуму.

Богдан Рубчак намагається “підшити” модерністські вірші своїх колег до творчості Плужника, Маланюка й інших поетів-мислителів. Даремно! Порівнямо твори цих поетів з творивом “модерністів”.

Є. Плужник

Я натомився вічно знати
В собі самому двійника,
Душе, обридлива яка ти
І непримирлива яка!
Я марно злагоди чи згоди
З тобою сподівавсь дійти —
Як тінь, недомисел природи,
Мене перекривляєш ти.

Є. Маланюк

Ми знаєм більше, ніж вони —
Ti, що руками роблять слово.
Ми носим ваготу весни
І мускуляста наша мова,
Народжена з багряних мук,
Що ними корчить лоно музи,
І зойк родильний — вічний звук
Нерукотворних наших музик.

А ось з твору “модерніста”:

Нехай крізь фосфор відговить метелик
на сіру смерть приплівів лютих,

Весь воплем золотим — не весь пустельний
і ліс, як серце, що в розлуках.

Отже маємо тут два вірші старших поетів, які в мудрі й поетичні рядки вилили вистражданій значні мислі, і маємо "модерністську" словобудову, яка не говорить нічого. Що можна додати до цього порівняння?

Наприкінці цієї статті мені хочеться сказати Богданові Рубчакові ось що:

Справжня поезія справді дуже трудне мистецтво. Воно трудне для самого поета; не легке воно й для читача. Трудність доброї поезії полягає в тому, що свіжі й глибокі думки та яскраві почуття вона мусить передати в прекрасній, естетично довершенній поетичній формі.

Оригінальні думки, висловлені безпорадно,

хаотично, безсилими й тривіальними словосполучками, — не поезія. Інфантильна гра безглупдими словосполученнями — також не поезія. У "модерністській" поезії ніяких особливих труднощів немає. "Набивши руку", безглупді вірші можна пекти, як млинці. Але у таких "віршів" немає майбутнього...

Богдан Рубчак і його колеги-модерністи думають, що можна висидіти купу диких словосполучень і гордо ходити в сяйві своєї поетичної авреолі. Ні, поезія трудна саме тим, що слова мають сенс і межі — бо інакше люди були б не людьми, а тваринами. Вони не могли б ні аналізувати своїх переживань, ні думати, ні говорити, ні читати, ні свідомо творити те, що називається красою.

Анатоль ГАЛАН

Окрадений Остап Вишня

Прочитали ми "вибрані гуморески" Остапа Вишні. Вибрали їх не він, а редактор "безперцевого" "Перця", Ф. Маківчук. І вхопив нас сум за серце. Боже праведний, як же й обікрали того бідного, покійного вже, Вишню! А ми ж пам'ятаємо його необікрадені гуморески майже напам'ять, бо були вони дотепні та ущіливі, не боялись ні тучі, ані грому...

Отже, поновимо в пам'яті хоча б ту чудесну Остаповишнівську "Автобіографію". Там був такий багатомовний абзац:

"Громадянська війна. Брав участь. Шрапнель летить, а я ховаюсь... Бігав я від Центральної Ради до Директорії, від Директорії до... Потім під'їхала "плятформа" (совєтська, звичайно. А. Г.), мене й посадили. Потім випустили. І більше вже я з тієї "плятформи" не злазив, бо нема дурних!"

Ага! Страшно стало отого ущіливого гумору? Несприйнятно?

З "вибраних гуморесок" усунуто все, що якоюсь мірою критикувало совєтський режим. Де поділася така найдотепніша гумореска, як: "Що може бути, коли не додумає хтось, хоч би він був і Окрвіконкомом". Нема. Багато чого нема. Натомість, Ф. Маківчук принаїздила ДРУГОРЯДНИХ гуморесок, яких, очевидно, в глибині своєї душі соромився Остап Вишня. У "вибраних" пхають нам до носа "антинаціоналістичні", бліденські вправи великого таланту. Пхають таке, що не вражає, не викликає навіть усміху.

Навіть там, де вже можна було трохи попустити, в зв'язку з "відлигою", наприклад, у гуморесці "Нравствінна робота" — викинули такий абзац:

— І ось ідете ви назирцем за парочкою. Вона в алею, і ви в алею. Вона в кущі і ви в ку-

щі. Тиць і есть. І ось ви починаєте: "Так, значить, люди п'ятирічку будують, до соціалізму йдуть, а ви он чим займаєтесь. Ганьба!"

Що ж тут, власне, образливого для того "соціалізму"? Так ні, викинули, бо "не приемлі імені Господа Бога твого всує"...

Редактор "Перцю", Ф. Маківчук, явний московський підлабузник. Хіба ж таким був "Червоний перець" за Остапа Вишні? Де поділася справжня сатира і справжній гумор? Як корова язиком злизала! І все ж таки, редактор Маківчук "прошляпив", не проявив достатньої "бдітельності". У гуморесці "Ярмарок" є такі слова:

... "Темна ніч, чорна ніч, тъмна ніч..

Такої ночі циганські шатра — лірика, а цигани — поезія...

Такої ночі циганська журна пісня, ота пісня, що її біля Яшиного шатра чорноока Галя співає, — отака пісня:

— А-а-а! А-а-а!

Тягуча, як степ, пісня, — ТАК І ТАКА ПІСНЯ ЗА ВІЛЬНУ ЗДАЄТЬСЯ... І слухаєш пісні тої журно-тягучої, і забуваєш, що Галі чорноокій ІСТИ ДО СМЕРТИ ХОЧЕТЬСЯ і що її батько, Яшко, п'яний біля шатра Галину маму б'є.

Отака та ніч...

Чорна ніч. ЧАРІВНА ніч..."

Та й як же ви, Ф. Маківчук, пропустили таку ось "контрреволюцію"? Чорноокій Галі "до смерті їсти хочеться" — в совєтських умовах? Де всього вдосталь, де майже випередили Америку? Запищуть вам, Федю, в партійному квитку догану, бо треба було сказати навпаки. Що Галі аж живіт випнувся від надмірної ситості. Що Галя вдень і вночі хвалить совєтську вла-

ду за щасливе і радісне життя. Програли ви, Федю, з отою "чарівною" ніччю.

Взагалі, будучи особисто знайомим із по-кійним Павлом Михайловичем Губенком (Остапом Вишнею), можу сміливо ствердити: Він вибрав би зовсім не те, що дав редактор "Персю". Богу дякувати, в Остапа Вишні було з чого вибирати, бо, наприклад, у харківських "Віс-тях" містилися його ЩОДЕННІ фейлетони.

Колись Павло Михайлович, знаючи, що я його не зраджу, казав мені:

— Ех, друже! Я б написав таке, що сам диявол сміявся б... Але не можу.

І після того, як Павло Михайлович приїхав з Колими й почав знову свою літературну діяльність, чи можна було сподіватись від нього СПРАВЖНЬОЇ сатири, СПРАВЖНЬОГО гумору? Бож Колима "укоськає" хоч кого. Проживши кілька років у ведмежому барлозі, не схочеш повторити оте життя. Значить, "воленс-

ноленс" — з'являлися на світ ДРУГОРЯДНІ, НЕ-ЦІКАВІ гуморески про "націоналістичне охвістя", яке мріє відновити незалежну Україну...

А колись же Павло Михайлович брав участь у Визвольних Змаганнях. Мріяв про те, щоб не було пана-супостата на українській землі. Гаряче любив свою землю й свій нещасний народ. І даремно маківчики підносять нам "вибрані" його твори. Богу дякувати, вони є й тут, такі, як були "в першій редакції", непричепурені, невихолощені, а правдиві Остаповишинівські.

Совєтська влада колись "дасть дуба". А Остап Вишня житиме на протязі неозначеніх років. Бо він був ПРАВДОМОВНИМ. Був ЧЕСНИМ ІЗ СОБОЮ. Був ЛЮДИНОЮ.

Хай же світла пам'ять про Павла Михайловича лишиться в нашому народі. Хай буде він, як бессмертний Гоголь, нашою гордістю. Бо він (Вишня) сміявся з червоного диявола, а те, що потрапив йому в зуби, не його вина.

ІЗ ЖИТТЯ МОЛОДІ

СТУДЕНТСЬКИЙ КОНЦЕРТ

Нема сумніву, що до найкращих імпрез у Торонто треба заразовувати концерти, що їх улаштовує кожної зими Студентський Клуб при Торонтонському університеті. Цього року концерт відбувся 25-го лютого в залі Народнього Дому при вулиці Ліппінкетт.

Як завжди, коронною точкою концертової програми був студентський хор, цього сезону під проводом молодого диригента Нестора ОЛІЙНИКА.

Після виступу хору, голова клубу Ю. БОРИС в своєму довшому слові з'ясував значення і цілі клубу та пророблену працю на громадській ниві, що її виконувала студентська молодь в минулому і виконуватиме в майбутньому.

Надзвичайно милою точкою програми був виступ співачки Роксоляни РОСЛЯК (сопрано). Панна Р. Росляк проспівала дві пісні — "Айстри" і "Над Дніпровою сагою" (аранжовки Заремби). Зали гриміла оплесками, а публіка просила "ще". Акомпанював студент консерваторії Денис САМПАРА.

Не менший успіх мав виступ тріо — Рося Росляк (сопрано), Женя Котиш (альт), Орися Гарас (альт), які виконували дві народні пісні: "Тихо Дунай воду несе" і давно забуту, але недавно відновлену пісню "Тече вода каламутна", слова і мелодія якої пролунали вперше в Україні з уст Закарпатського народного хору під проводом Михайла Кричка.

Несподіванко був виступ Богдана МЕНДЮКА, в скетчі про українського політика, який "випадково заблукав на студентський концерт". В порівняннях колишньої студентської молоді в Україні з студентами цих країн, були заяві і неприродно звучали докорі та першій українській студентській молоді.

Веселою інтерлюдією був виступ танцюальної групи під проводом М. СНІГУРА.

Кінцевою точкою концерту був виступ хору, який виконав кілька пісень.

Співом студентського гімну "Гаудеамус ігітуп" і національного гімну "Ще не вмерла Україна" закінчилася вечір молоді.

Н. Т.

ХВАСТУНКА

Тільки й чують всі у класі
На перерві голос Тасі:
— Музикальний слух я маю,
Вже сама на скрипці граю;
Сукня в мене — як ні в кого,
З шовку синього тонкого;
Купить ще мені на свято
Золотий годинник тато..
Довго б ще лилася мова,
Та сказав тут різко Вова:
— Тасю, досить, не хвалися,
А скажи но, як ти вчишся?
Тася густо червоніє,
Затремтіла в неї вії,
Бо в хвастунки оцієї —
Знають всі — слабкі знання,
Бо в щоденнику у неї
Трійка трійку доганя...

Дмитро СОЛОДКИЙ

ДО ПИТАННЯ

ВИХОВАННЯ

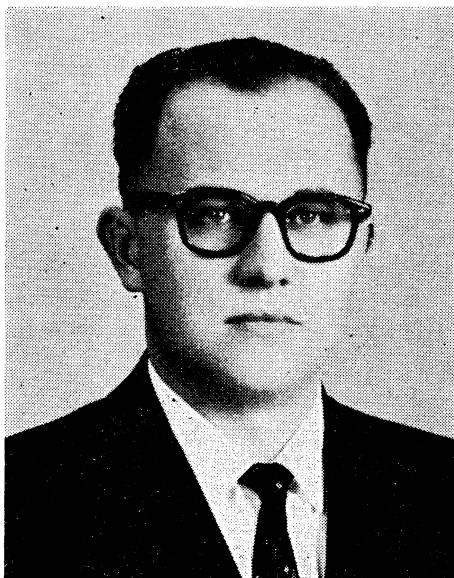
МОЛОДІ

Торонтонські юні одумівці з своїми виховниками

Труднощі переборено. Відділ Юного ОДУМ-у в Торонті вже створено. Початки праці свідчать, що ОДУМ покликав здорові підвальнини в розбудову відділів юних одумівців, які дають добру запоруку для розвитку і поширення виховних знань серед українських дітей і підлітків у Канаді. Питання створення Юного ОДУМ-у в Торонті не раз турбувало керівників ОДУМ-у і, без будь-якого перебільшення, треба ствердити, що в створенню відділу ЮнОДУМ-у в Торонті приклад багато зусиль голова Виховної Ради і керівник відділу ЮнОДУМ-у в Канаді інж. Петро РОДАК. Торонтонський відділ юних одумівців тепер має чотири рої, в яких нараховується понад півсотні юначок і юнаків. Програму виховної праці перепроваджується згідно з матеріалами, що їх виготовила Виховна Рада, до складу якої входять досвідчені громадяни, з глибоким знанням проблем виховання дітей.

"Найосновніше в програмі — це підготовити наших дітей і підлітків до практичного життя в сучасному суспільстві, коротше — дати їм те, чого нема в програмах навчання в канадських школах" — говорить колега П. Родак. — "Я маю рій дітей віком від 10-ти до

П. Родак — Голова Виховної Ради

12-ти років. Хлопці енергійні, з великим запалом стараються виконати кожну точку програми зайняття, хоч інколи, — додає з усміхом і відповідним жестом, — вдаються до пустощів".

Спостерігаючи серед юних одумівців взірцеву дисциплінованість, палке бажання опанувати різні види спорту, навчитись шити й вишивати, куховарити, відвідувати музеї, робити прогулянку тощо, виховники з почуттям відповідальності стараються задовольнити їхні бажання. За ці два місяці виховники набули практичного досвіду в вихованні й перепровадженні сходин, а діти — навчаються взірцево поводити себе серед старших віком, психологічно підготовляється оформлення в здорову одиницю нашого національного суспільства.

"Вивчамо куховарство".

Зайняття відбувається по роях один раз на тиждень, переважно в суботи або неділі. Крім зайнят в приміщеннях, виховники відбули цілим відділом спільну прогулянку до Будбріджу — катання на санках, а два тижні тому — старші віком юначки і юнаки мали спільну товариську забаву.

З приходом весни, власне після іспитів, виховники плянують робити прогулянки до музеїв і цікавіших місць Торонта та околиць, а в серпні хочуть влаштувати таїр ЮнОДУМ-у в оселі "Київ". В середині квітня ц. р.

відбудеться вечір самодіяльності, програму якого підготовляють самі юні одумівці. Вживається заходів, щоб придбати уніформи для членів. Це все свідчить за те, яку корисну роботу робить актив ОДУМ-у, а водночас кидас світло на ту підростаючу молодь, яка не охоплена жодного молодечою організацією і в наслідок цього приспішеним темпом асимілюється. В цім немало вини є й самих батьків, які через щоденну роботу не мають часу приділити належної уваги своїм дітям...

Ось склад відділу ЮнОДУМ-у за роями:

Рій "Орел" (єдиний рій, що має назув) складається з семи хлопців від 10-ти до 12-ти років. Виховник роя — Петро Родак, росівій Володимир Шевчук, заступник — Володимир Заїць, секретар — Ігор Шевчук, скарбник Петро Людвиченко, господар — Петро Наумчук.

Виховниця дівчачого роя від 8-ми до 12-ти років активна одумівка, яка закінчила гімназію і працює урядовцем великої олівної компанії, Раїа Юхименко. Її рій нараховує десять дівчат. Провідниця — Віра Білошицька, заступниця — Софія Степова, секретарка — Галина Жижела, скарбник — Тамара Фролова і господиня — Галия Ізюмська.

Виховниця третього роя — студентка Валя Літвінова, яка закінчусь студії в учительськім каледжі м. Торонта. Рій нараховує 18 дівчат, віком від 12-ти до 16-ти років. Провідниця роя — Любка Кузніцова, заступниця — Оля Романенко, секретар — Маруся Бойко, скарбник — Маруся Глушко і господиня — Оля Баран.

Виховник роя хлопців старшого віку — Олександр Юхименко, інженер Онтарійської електростанції. Рій має 16 хлопців. Ройовий — Олег Літвінов, секретар — Василь Тимчишин, скарбник — Олександр Тимошенко. Крім цього, рій має фотографічний гурток, головою якого є Олег Валер.

"Я цілком задоволений, — заявив О. Юхименко, — як і інші виховники відділу ЮнОДУМ-у, з хлопців свого роя. Вони самі встановлюють програму сходин і її перепроваджують. Майте на увазі, — додав він, — що в моєму рої є чотири хлопці, найкращі учні, відмінники із шкіл цілого Торонто".

"Катаємося на санчатах"

Виховники віддають всі сили і знання спріятися вихованням нашої підростаючої молоді, а батьки повинні допомагати в їхній шляхетній праці, яка сприятиме формуванню розвинених членів українського суспільства у вільному світі.

ІВ. ПИШКАЛО

ОДУМІВЦІ В ЧІКАГО НАПОЛЕГЛИВО ПРАЦЮЮТЬ

В зимові місяці будинок ОДУМ-у в Чікаго кипить життям. Там і діти, і молодь, і старші. Імпрези за імпрезами, проби за пробами, сходини за сходинами.

17 грудня 1961 року Філія ОДУМ-у відзначила 83 роковини з дня народження видатного українського поета Олександра Олеся. Олесь від перших днів національної революції і державного відродження України беззастережно віддав себе на службу нації. Державне відродження України він привітав надхненним гімном:

Живи, Україно, живи для краси,
Для сили, для щастя, для волі!
Шуми, Україно, як рідні ліси,
Як вітер в широкому полі!"

Свято О. Олеся відкрив коротким вступним словом голова філії, Олексій Коновал. Він сказав, що подібні свята філія влаштуватиме, по змозі, кожного місяця, щоб ознайомлювати молодь і їхніх батьків з українськими визначними державними мужами, поетами та письменниками. Доповідь прочитала одна з найенергійніших одумівок, яка має добру дикцію, Люба Литус. Програмою керувала Віра Лукаш. З декламаціями віршів Олеся виступали Віктор Войтихів, Віра Коновал, Оля Луппо, Андрій Скиба, Шерон Дайнека, Катя Ковальчук, Ніна Дудинська і найкраща декламаторка Валя Пошиванник.

Рій "Білі Троянди" проспівав пісню "Давня весна" на слова Лесі Українки. Декламації були переплетені музичними виступами на фортепіано, а виконавцями були: Петро Лисенко, Людмила Мирутенко, Тамара Дмитренко, Людмила Ревенко, Ніна Ступак і Євгенія Петренко. Людмила Петренко на акордіоні виконала "Ля компарсіта" та під акомпаньємент Євгенії Петренко проспівала пісню Наталки з "Наталки Полтавки" "Чого вода каламутна".

29 грудня 1961 року відбулися загальні збори філії. Головою президії був Данило Завертайло, а секретарем Віра Лукаш. На них обрано нову управу в такім складі:

Олексій Коновал — голова,
Таня Суховій — секретар,
Данило Завертайло — організаційний реф.,
Грицько Леня — спорт. і госп. реф.,
Галина Бойко — культ. освіт. реф.,
Ярослав Меркело — скарбник,
Віра Лукаш — реф. юнацтва,
Василь Коновал — голова контрольної комісії.

Різдвяні свята в Чікаго були білі. Все місто було засипане снігом. Автомобільний рух був припинений. Не зважаючи на всі перешкоди, колядники, що їх підготовив Анатоль Луппо, вирушили чотирма групами з колядкою. Бож треба зібрати фонди на виплату будинку ОДУМ-у. Багато приклали старань Степан Тарасенко, Данило Завертайло, Олексій Коновал, Василь Мирутенко та Лука Ботвин, щоб хоч частинно обійти з колядкою прихильників ОДУМ-у.

Під час різдвяних свят розпродано сотні різдвяних карток на фонд "Молодої України" та 50 однодоларових фотознімок Ньюаркської філії на придбання будинку ОДУМ-у в іхньому місті.

Управа ОДУМ-у в Чікаго

Сидять: зліва Галина Бойко, Віра Лукаш і Таня Суховій.
Стоять: Ярослав Меркелю, Олексій Коновал, Данило
Завертайло і Грицько Лень.

В місяці січні в роях Юн ОДУМ-у, які є нерозривною частиною нашої філії, відбулися також вибори. Склад іхніх управ такий:

Ліна Степова — ройова роя "Білі Троянди". Вона цього року скінчила "гремер скул" з двома відзначеннями й тепер перейшла до "гай скул". Олена Косогор — заступник та Валя Пошиваник скарбник.

Анатолій Єрмочонок — ройовий роя "Золоті Орли", Скиба Микола заступник та Бутько Михайло скарбник.

Надя Удовиченко — ройова роя "Бджілки", Оля Мирутенко заступник та Ліда Косогор скарбник.

Степовий Анатоль ройовий роя "Леви", Удовиченко Віктор заступник та Мирутенко Василь скарбник.

В останніх місяцях 1961 року філія вислава багато листів до своїх сенаторів та конгресменів в справі випуску поштової марки Тараса Шевченка та створення комісії "Тижня Поневолених Націй".

Управа роя Юн ОДУМ-у, Чікаго.

Філія подарувала "Білу книгу про чорні діла Кремля" Бабові Сірестові, кореспондентові з Мілвокі, який прихильно ставиться до поневоленого українського народу. В своїх щоденних радіопересиланнях він гостро виступає проти хиткої політики Раска та проти російсько-комуністичного імперіалізму.

21 січня 1962 року філія з своїм прапором брала участь в молебні в церкві Св. Софії за український народ в роковині проголошення незалежності України. А на спільнім громадським святі згаданих роковин в Шопеншколі одумівці були впорядниками на залі та стояли при дверях.

Прийнято в члени нашої філії Катю Щибру.

28 січня Юн ОДУМ з Ярославом Меркелю були на панахиді по героях Крут в церкві Св. Володимира. Того ж вечора старанням української студентської громади при співпраці ОДУМ-у, пласту та СУМА відбулося свято Крут. Від філії ОДУМ-у було дано мелодекламацію О. Олеся "Я бачу Вас" — декламувала Олена Павелко, при фортепіано був Олександер Збурський

Колишній квартет філії, який тепер розрісся до сімки ОДУМ-у — Віра Тарасенко, Галина Бойко, Олена Павелко, Марія Коновал, Катя Щибра, Надя Сажно і Стефа Ковальчук — виконали дві пісні: "Ой, Морозе, Морозенку" та "Сон" Павла Грабовського. Сімкою одумівок опікується, тобто їх підготовляє, вчить до виступів, Олена Павелко.

Філія на майбутнє заплянувала свято Лесі Українки, поїздку з мистецким виступом до міста Ракфорд та свято Тараса Шевченка.

Хронікар

ОБ'ЄДНАННЯ ДЕМОКРАТИЧНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ В США

Головна Управа.

До всіх керівних органів Головної Управи, філій, членів Виховної Ради, Товариств Приятелів ОДУМ-у та поодиноких членів ОДУМ-у в США.

Цим повідомленням, що пленарні наради Східніх філій відбудуться в неділю 1-го квітня ц. р. в Ньюарку, Н. Дж.

Пленарні наради Західніх філій відбудуться в суботу 7-го квітня ц. р. в Клівленді, Огайо. Початок нарад точно о 12-ій годині дня.

Порядок денний:

1. Відкриття та Молитва,
2. Вибір Президії,
3. Затвердження порядку денного,
4. Звіти Головної Управи, Управ Філій та Т.П. ОДУМ
5. Дискусія над звітами,
6. Справа Юн ОДУМ-у та організація літніх таборів,
7. Постанови,
8. Різне.

Присутність керівних членів Гол. Управ філій, членів Виховної Ради обов'язкова.

ГОЛОВНА УПРАВА ОДУМ-у в США

ВІСТИ ЗІ СВІТУ

ГУПАЛІВЩИНА

На нашому фото — озеро в селі Будище, Звенигородського району, Черкаської області. Ось що писав про ці місця Тарас Григорович Шевченко: "Село Будище, недалеко від Ке-

Хлопець у свитині
Полатаній, у постолах:
На плечах торбина.
— Гей, старченя! Стравай лишену!
Я не старець, пане!

релівки: в яру озеро і понад озером ліс невеликий зоветься Гупалівщиною за те, що там Залізняк збивав ляхів з дерева..."

Це ж озеро згадується в поемі "Гайдамаки":

Гайдамаки понад яром
З шляху повернули.
Наганяють півпарубка.

Я, як бачте, гайдамака.
— Який же поганий!
— Відкіля ти?
— З Керелівки.
— А Будище знаєш?
І озеро коло Будища?
— І озеро знаю.
Отам воно: оцим яром
Втрапите до його.

ЗАСУДИЛИ ЗАЯВУ ДІНА РАСКА

У неділю, 25-го лютого ц. р., в залі Українського Національного Об'єднання, відбулося віче, присвячене 20-тиріччю існування Комітету Українців Канади.

Віче відкрив і перепроваджував голова місцевого відділу КУК — д-р М. МИЦІК, який в короткому слові з'ясував мету і значення віча.

Доповідь про двадцятирічну діяльність КУК виголосив основоположник адв. Т. ГУМЕНЮК.

Головну доповідь виголосив політичний діяч — посол до федерального парламенту д-р Іван КУЧЕРЕПА. Він з глибокою обізнаністю українсько-російської проблеми, опертою на історичні факти, висвітлив зростання московського імперіалізму та його загрозу для вільного світу.

Проводячи паралелю між шляхетним виступом державного мужа, прем'єра Канади Дж. Діфенбейкера на 15-й Генеральній Асамблії ОН 1960 року, в якому він засуджував московський імперіалізм і заявю

Державного Секретаря США Діна Раска, щоб "Україна не фігурувала на листі поневолених держав", бо, мовляв, вона є "традиційною частиною Советського Союзу", д-р І. Кучерепа закликав українців ще більше посилити працю, щоб справа московського імперіалізму була поставлена на порядок денний ОН.

З не меншою цікавістю, присутні вислухали змістовну доповідь д-ра Осипа БОЙКА, видавця українського часопису "Вільне Слово".

Доповідач у короткім огляді затркнув світові політичні події, позитивні і негативні, потім детальніше зупинився над питанням приспішеної денационалізації українського суспільства, а зокрема наших дітей та молоді.

В ухвалених резолюціях присутні висловили подяку прем'єрові Канади Дж. Діфенбейкеру за його виступи в обороні незалежності України, а заяву Державного Секретаря США Діна Раска гостро засудили.

КНИЖКА ПРО С. ПЕТЛЮРУ

З Парижу повідомляють, що там розпочато справу видання книжки Алена Дороша (французькою мовою). Бібліотека ім. Симона Петлюри вирішила фінансувати це видання, сподіваючись широкої підтримки всього українського громадянства. Книжку має видати те саме видавництво "Нувель Едісон Лятін", яке видало "Гетсиманський Сад" І. Багряного. Контракт уже підписано. Ціна книжки — 750 франків (старих).

Як відомо, зміст книжки обіймає: опис доби національно-державного відродження України, постання Української Держави і ролі С. Петлюри в цьому рухові, вбивство С. Петлюри і процес над убивцею в Парижі.

ПРОПАМ'ЯТНА ДОШКА С. ПЕТЛЮРІ

Справа Пропам'ятної дошки на тому будинку, де востаннє жив С. Петлюра, успішно посувається вперед. Сот. С. Созонтів доповів, що Громадська Опіка, якої він є головою, взялася дуже жваво за цю справу і зібрала вже досить поважну суму грошей. Обговорюється заходи, що їх треба вжити для здобуття дозволу, щоб прибити згадану дошку.

ДВА ФІЛЬМИ "ТАРАС БУЛЬБА"

Українська преса кілька разів повідомляла, що фільмове виробництво "Юнайтед Артіст" взялося накрутити великий фільм українського письменника М. Гоголя "Тарас Бульба". Головні ролі віддано Юлієві Брунерові (Тарас Бульба), ролю сина Тарасового Андрія — Тоні Куртіс, а також молоді 17-тирічні артистки, Крістіна Кауфмен, яка почала свою кар'єру в добре відомому фільмі "Таун Уйтсаут Піти".

Фільмування відбулось в Аргентині, де, за згодою уряду, винайняли 12 тисяч акрів землі та сім тисяч місцевих статистів, знаних там "Гавчо" (ковбоїв), які гратимуть козаків. Накручуванням фільму керував Лі Томсон.

Як довідуємося, фільмова група зробила з цього фільму останнє посміховище: показали козаків авантурниками, горлорізами та п'яніцями, знеславивши славетну повість М. Гоголя, а через неї і нашу славну мінувшину.

Місцеві українці, зустрівши знімки в пресі, почали протестувати і

дійшло до того, що, замість змінити фальшивий зміст, Тарасові Бульбі додавили на голові козацького оселедця.

Найцікавішою сторінкою історії, явно спреларованої російською чорносотенщиною, щоб знеславити українську минувшину, було те, що наш славетний земляк, добре відомий гопливудський артист, Джек Пеленс (Володимир Пахагнюк), коли йому пропонували взяти головну роль, обізнайомившись з сценарієм фільму, запротестував проти фальшивої інтерпретації оригінального твору "Тарас Бульба". "Юнайтед Артіст" по-правок не зробив. Д. Пеленс відмовився від головної ролі у цьому фільмі й взявся сам за накручування і правдивого фільму "Тарас Бульба" та вийшов з своїми приятелями в Австралію, де й розпочав реалізацію свого задуму. Але і тут, в Австралії, московські імперіалісти почали густі, ніби б то, про "нечемного малороса".

Продукція фільму "Тарас Бульба", зробленого фірмою "Юнайтед Артіст" в Аргентині буде, мабуть, розрекламована так, як фільм "Король королів".

Нашому землякові Дж. Пеленсу бажаємо найкращих успіхів, а фільмові з фальшивою інтерпретацією твору "Тарас Бульба" з-під стягу московських імперіалістів та їхніх по-плентачів, повного провалу!

"ПОЛІПШИЛИ" ШЕВЧЕНКОВОГО "КОБЗАРЯ"

Українська Вільна Академія Наук у Канаді перевидала фотодруком ляйпцигське видання з 1921 року Шевченкового "Кобзаря", що видане було за редакцією, з передмовою і поясненнями небіжчика д-ра Василя Симовича. Перевидавець і редактор проф. д-р Яр. Рудницький зредагував на свій лад передмову і пояснення д-ра В. Симовича, не зважившись, проте, підписати свої "поліпшення" власним прізвищем: нехай, мовляв, думають читачі, що "я не я і хата не моя".

Видавець Микола Денисюк із Чікаго теж перевидає в 14-ти томах варшавське "Повне видання творів Тараса Шевченка... За редакцією Павла Зайцева". Нещодавно вийшов другий том цього "повного видання творів Тараса Шевченка" і теж з невеличким "поліпшенням" — з нього просто викинуто поему "Сретик" (або "Іван Гус"), а в кінці тому вміщено велемовне пояснення:

"З уваги на тенденції до наближення і співпраці християнських Церков видавництво пропустило з цього тому поему "Сретик".

Коментарі цілком зайві.

Березень в Україні.

СВІТАНОК РОКУ

Березень місяць в Україні наш народ вважає світанком року. Щораз дужче пригріває сонце, а по вибалках, під сніgom, починають гомоніти струмки.

Першими вітають весну птахи. В калюжах і струмках відкривають купальний сезон горобці. Сороки залишають свої гнізда навколошніх міст і сіл та перелітають в гаї. В лісах чимраз голосніше чути передзвони синиць, стукіт дятелів і заклопотане бурчання тетеруків.

Тануть сніги. Набирають сочу біллокорі берези, одягаються в сережки осоки, верби.

Якщо, скажемо, на Поліссі настав світанок весни, то в південних степах України уже яскраво зеленіє озимина, парує тепла земля і кличе в поле сівачів. Та найбільше в цю пору гомонить наш славний Дніпро, Дністер і Дунай. Зимові птахи багатотисячними табунами готуються відлітати на північ...

СОПІЛКА

Сопілка — це найстаровинніший музичний інструмент. Її згадується в античній поезії, зображення музик-сопілкарів можна бачити на посуді древньої Греції, на фресках Софіївського Собору в Києві — столиці України.

Весела і журавлова мелодія сопілки здавна близька українському народо-

ві. Відомий український філософ і поет Григорій Савович Сковорода завжди мандрував з одного місця на інше з сопілкою і торбою за плечима. Визначні композитори, як Микола Лисенко, П. Чайковський, М. Глінка та інші написали спеціально до сопілки ряд своїх творів.

БАНДУРА

Люди роблять припущення, що лук (зігнута лозина і шнурком зв'язана до обох кінців) став праобразом багатьох сьогоднішніх музичних інструментів. Справді, досить торкнутися того натягнутої тятиви, ви почуете звуки. Якщо додати ще кілька тятив, вони бренітимуть по різноманітному. Таким способом можна підібрати цілу гаму.

Важко встановити, коли з'явилася бандура. Відомо, що цей сучасний національний український інструмент має своїх "родичів", схожих між собою і зовнішньою будовою, і назвою. Скажімо, тамбур у східних народів, пандурі — у сванів.

Стародавня бандура лягла в основу багатьох сучасних інструментів. Струни на ній розміщені за таким принципом, як в роялі чи піаніно.

Під час народно-визвольної боротьби гетьмана Богдана Хмельницького в 1648—1654 роках бандура була супутником співців, що закликали народ до боротьби проти польської шляхти, татарських орд та турків. В середині XIX століття велику популярність мав серед народу бандурист і поет Остап Вересай.

В Україні бандура була найбільше пошиrena на Миргородщині. З початком нашого сторіччя, а зокрема в часи визвольної боротьби проти московських наїздників на Україну, бандура відігравала поважну роль. Співали сліпі "старці" по міських базарах антисоветських пісень. Знаємо, що постала визначна і широко відома як в Україні, а також і на еміграції капеля бандуристів ім. Т. Г. Шевченка, під керівництвом композитора Григорія Китаєвого. Любов народу до свого національного інструменту спонукала до того, що Чернігівська музично-інструментальна фабрика почала виробляти досконалі бандури. Тепер в Україні є багато професійних і самодіяльних колективів бандуристів.

ДО НАШИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ

1. Повідомляємо наших передплатників і кольпортерів, що з початком березня ц. р. обов'язки адміністратора "Молодої України" почав виконувати колишній довголітній адміністратор Василь ПАВЛЮК.

2. Просимо вчасно відновлювати передплату. Число після Вашого прізвища показує, по яке число у Вас заплачено передплату.

Передплатники м. Чікаґо вносять передплату нашому уповноваженому п. Олексієві КОНОВАЛУ, або надсилають безпосередньо на адресу "МУ".

3. Ніколи не забувайте подавати число Вашої поштової дільниці міста.

4. За зміну адреси додавайте 10 центів, які можете переслати у листах.

Редакція і Адміністрація "МУ"

Довголітній досвід, швидка й солідна обслуга

J. BOYKO
Real Estate Ltd.

ЦЕ ТАЄМНИЦЯ УСПІХУ НАШОГО ПІДПРИЄМСТВА

Toronto 3, Ont.

383 RONCESVALLES AVE. — TEL.: LE 4-8821
795 QUEEN ST. W. — TEL.: EM 4-5481

Хочете купити чи продати будинок, готель,
апартамент, крамницю, фарму чи іншу нерухомість
або дістати позику — звертайтеся з довір'ям
до нашої фірми.

**ЗАМОВЛЯЙТЕ В НАС
ОПАЛОВУ ОЛИВУ**

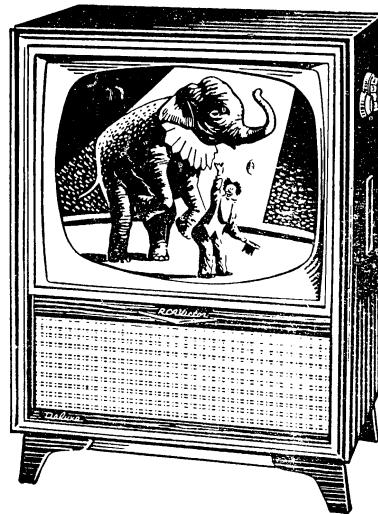
- дамо Вам першорядну обслугу,
 - чистимо, направляємо і вставляємо нові печі (форнеси).

DNIPRO FUEL OIL LTD.

вночі: RO 6-8446 — EM 6-6539
TORONTO, 196 BATHURST ST.

Tel.: EM 6-6539

НАЙБІЛЬША УКРАЇНСЬКА КРАМНИЦЯ МЕБЛІВ

ROCHESTER
Furniture Co. Ltd.

423 College St., Toronto, Ont.

Tel. EM 4-1434

Тут знайдете великий вибір хатніх
мелблів, холодильників, газових та
електричних печей, радіо-телефізій-
них апаратів та багато інших
предметів домашнього устаткування
по НАЙНИЖЧИХ цінах, на догідні
умови сплати.

Зайдіть і переконайтесь в цьому
самі.

ВІДОМА В ТОРОНТІ
УКРАЇНСЬКА ДРУКАРНЯ

з модерними, автоматичними машинами. Друк є книжки, брошури, часописи та всякі канцелярійні й комерційні друкарні.

Замовлення слати на адресу:

KIEV PRINTERS LIMITED
686 Richmond St. West
Toronto, Ontario, Canada

Tel.: EM 3-7839

Робота чиста, скора й солідна.